

EDINOST

Glasi slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edincih je moč«.

»EDINOST« izhaja 2 krat na teden vsako sredo in saboto o poludne. Cena za vse leto je 6 gld., za polu leta 3 gld., za četrt leta 1 gld. 50 kr. — Posamezne številke se dobivajo pri opravištvu in v trafikah v Trstu po 5 kr., v Gori in v Ajdovščini po 6 kr. — Narodne, reklamacije in inserate prejema Opravištvo »via Zenta 5«.

Vai dopisi se pošiljajo Uredništvu »via Torrente« Nuova tipografija; vsak mora biti frankiran. Rokopis brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Inserati (razne vrste naznaila in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Državni zbor.

(Dalje.)

Za Vitešcem je govoril dr. Tonkili blizo tako-le: »Visoka zbornica! Razmere v srednjih šolah so po deželah, koder Slovenci prebivajo, take, da bijejo v obraz vsakemu pedagogičnemu principu; one nasprotujejo postavnim določbam, zadržujejo izomiko mladine ter ne dadé doseči smoter, ki ga imajo srednje šole«.

»To je pač obče priznan pedagogičen princip, da mora biti v ljudskih in srednjih šolah materin jezik poučni, ker se da ta jezik najprej toliko priučiti, da se more potem v njem poučevati. V nas Slovenceh so ljudske šole slovenske, v Hrvatih nekoliko hrvatske, v Italijanih italijanske. Ljudska šola sicer ni neposredno pripravljavnica k srednji šoli, ima pa ob enem namen učencem podati toliko naobrazbe, da morejo ustopiti v srednjo šolo, posebno ker drugačnih pripravljavnic sploh ni. Ko so torej učenci slovenske, hrvatske ali pa italijanske narodnosti dospeli do desetega leta, tedaj ljudsko šolo absolvirali, da imajo torej sposobnost in starost vstopiti v srednjo šolo, pridejo mahoma pred *sagrajo*, katere ne morejo preskočiti, in ta je poučni jezik. Na gimnaziji, realki, v srednjih šolah sploh je učni jezik kar naglo *nemšč.* Kako, za Boga! morejo zdaj učenci, ki so se doslej poučevali v materinem jeziku, vstopivši v srednje šole, uspešno dobiti pouk v čisto neznanem jeziku? Iz tega izvira, da se takim učencem zavira omika, pouk in napredek. Kaj bi vi k temu rekli, gospoda moja, ko bi v vaših nemških deželah, v katerih je ljudski pouk osnovan na podlagi materinega jezika, srednje šole se h krati tako preustrojile, da bi bil poučni jezik, ne bodem sicer dejal slovenski, a recimo *italijanski*? No, italijanski jezik priznan je obče kot kulturni jezik. Mislim pa, da bi vi vsi zagnali strašen krik in obsojali tako vpeljavo. Kar pa vi, gospoda moja, za se zametate, to je tudi pri nas zavržljivo. Kar nečete, da bi se vam zgodilo, tudi nam ne smeste privoščiti«.

»Poskrbelo pa se je, da se učenci vsaj nekoliko tudi v nemščini dresirajo, in sicer s tem, da se je osnoval takozvani pripravljalni tečaj, kateri morajo obiskovati učenci, ki imajo vstopiti v srednjo šolo, ne znajoči nemški, — kar je pa pri vseh. Tu se jim jedno leto ubija sama nemščina v glavo. Jedno leto pa gotovo ne zadostuj — k tolikemu priučanju nemščine, da bi se uspešno užival pouk v vseh predmetih srednje

šole. Razen tega pa se nauki zadržujejo; kajti namesto da bi učenci takoj z desetim letom vstopili v srednjo šolo, morajo jedno leto v tej dresuri prebiti, in če nimajo sposobnosti, da si nemščine vsaj toliko prisvojé, da napravijo sicer olajšani vzprejemni izpit, morajo pač še jedno leto ostati v dresuri. Tako se izgubiti uže dve leti«.

»Gospoda moj! Jedno ali dve leti izgubljeni na tak način, izgubljeni sti nepovračljivo za življenje, in našemu narodu se ne more nalagati, da ima biti obsojen v ta izgubitek. A kaj se zgodi? Ker se v srednjih šolah poučuje v jeziku, učencem nerazumljivem, oteškoči se jim učenje neizmerno«.

»Če je uže včeraj prvi gospodov govornikov govoril o obremenjenosti učencev sploh, katero tudi jaz po polnem priznavam, kako naj še le mi tožimo o preobložitvi učencev, katerim se vsi predmeti srednje šole podajajo v nerazumljenem jeziku! Te težave, gospoda moja, so tolike, da jih le malo učencev prekorači. Le najbolj talentirani in marljivi učenci jih morejo prebiti. Ti so pa samo jeden del vseh, in tako se zgodi, če vzamemo povprek dobo desetih let na pr. za goriški gimnazij, da ne rečem premalo, ako pravim, da samo deset učencev vsako leto napravi maturo. Srednje šole pa naj ne bodo tako osnovane, da jih morejo s pridom obiskavati samo najbolj nadarjeni in marljivi učenci, nego take naj bodo, da vsaj polovica učencev doseže svoj smoter, sicer ne uga-jajo in niso vredne, da se toliko troši zanje. Če pa samo deset učencev na leto prebije maturo in če velja gimnazij 25.000 gld., potem vam je lahko izračunati, koliko stane državo jeden abiturient; on stane 2500 gld. To je malo predrag pouk, gospoda moja, vem, da mi v tem pritrdite«.

»Učenci pa se ne zadržujejo samo v duševnem razvitku, temuč se tako preoblagajo, da fizično na tem trpé. Mnogo jih je, ki zbolé in morajo popustiti studije. Na Goriškem imamo, žalibog, mnogo mladih duhovnikov, kateri postanejo po tleh, štirih letih svojega poslovanja nesposobni za daljno službo ter se morajo deti v disponibiliteto. To pa so si pridobili, gospoda moja, s preobremenjenjem v tako iracionalno osnovanih srednjih šolah; in takim razmeram naj bi mi pritrdjevali? Take razmere pa obstojé po vseh deželah, koder prebivajo Slovenci in Italijani, razen Trsta in Istre. Kajti v Trstu je vsaj komunalni gimnazij in komunalna realka z italijanskim poučnim jezikom, razmere istrske pa je opisal častivredni gospod kolega Vitešić. Na Goriškem so Slovenci in Italijani

v jednako žalostnem položaji in vam je torej umevno, da so si v Gorici Italijani in Slovenci podali roko, da se znebijo teh razmer. Kaki so odtiošaji na Kranjskem, prav adaj je povedal nj. vzvišenost gospod naučni minister. Dočim bi imela Kranjska, kder je vender 90 odstotkov prebivalstva čisto slovenskega, pravico, imeti *čisto slovenske gimnazije*, je še le ta naredba, katero sem navedel v svojej resoluciji, vpeljala prav majhen del te enakopravnosti, ker je vsaj na spodnjih gimnazijah v Kranji in Rudolfovem nekoliko v Ljubljani pa v paralelnih razredih upeljala slovenski poučni jezik«.

»Pri vsem tem je tudi v tem obziru stvar omejena, ker grščina se ima še vedno poučevati v nemščini. A prav ta predmet bi se najlaže predaval po slovensko, ker slovensko oblikoslovje ima veliko sličnost z grškim. Kaj bi še le rekel o južnej Štajerske? Tam ni tega ukaza. Jaz pa menim, da imajo štajerski Slovenci prav tiste pravice, kakor kranjski. Iste pravice imajo Slovenci na Goriškem in iste utegnejo imeti na Koroškem. (Mi pa menimo, da jih utegnejo imeti celo tudi v Trstu z okolico. Ured.) Ako je torej nek gospod predgovornik omenil, da se na Koroškem prav malo Slovencev vpisuje v srednje šole, moram jaz opomniti jako žalostne razmere, katere tam vladajo gledé ljudske šole. Ako ni slovenščina v nobenej ljudske šoli vpeljana; ampak se le za silo vpo-treblja nekatere mesece prvega leta v ljudske šoli, potem je razumljivo, da se mladina odvadi materinemu jeziku, a ne nauči se tudi ne nemščine toliko, da bi mogla pravilno misliti v njej, kakor bi bilo to potrebno v srednjih šolah. Razumljivo je torej, zakaj se taki dijaki na srednjih šolah vpisujejo mej Nemce, to se godi zaradi tega, da se odtegnejo slovenskemu kurzu in si tako zlažajo učenje na škodo materinščine. A ta uzrok, ako bi uže tudi veljal za Koroško, ne more veljati za spodnjo Štajersko. Saj jaz govorim le o tem, kder se Slovenci še bolj, ali pa prav tako zavedajo, kakor na Kranjskem in niso gleé izobraženja materinega jezika nič za Kranjci. Ni torej nobenega uzroka, da se spo inje Štajerske odtegujejo tiste dobrote, katere se spoznavajo potrebne za Kranjsko in prav to velja tudi za Goriško, za Hrvate v Istri in za Italijane, za katere se je tako gorko potegnola ekscelenca grof Coronini«.

»Ako je torej Nj. eks. gospod minister za uk in bogočastje v svojem govoru 7. t. m. izrekel, da on umeje enakopravnost tako, da se ne delé vsem narodom enake pravice, ampak da narodi to vdodé, kar

Podlistek.

Denar in kredit.

V C— govoril doktor Bister, Slovencev pa ta govor priobčuje: Juri Čič.

(Dalje.)

»Ali vendar je zelo pripravno, ako je v prometu razen kovanega denarja tudi papir, s katerim se lahko plača. Tudi ti papirji se opirajo na kredit. Tako je mislil štacunar, ki so mu rekli sploh Lah, ker je prišel z laških gorá, priimek pa mu je bil za prav Brgon«.

»Res je,« odgovori doktor, »ali ni vsak papir tako dober, ampak samo bankine note«.

»Kake so pri nas?« vpraša Žlindra.

»Pri nas krožijo bankine note in državne (državni papirni denar), pa to dvojje ni jedno in isto; prve se bitno razločujejo od drugih«.

»Bitno razločujejo?« vpraša poštar začuden. »Gospod, jaz ne vidim mej njima nikake razlike. Papir jedno, papir drugo, vrednosti nobene ni vam ni tukaj, mi pa hočeš nočeš moramo jemati jedno in drugo mesto nekdanjega lepega srebrnega denarja«.

»To je res; vsi moramo jemati bankino noto in papirni novce, ako se izdajeta kot denar. Nu vendar je razlika, ki vam jo čem razložiti«.

Bankine note prav za prav niso družega, nego lepo natisnene nakaznice, ki jih banka izdaje na sebe samo, ter glasé se na stanovitno okroglo svoto n. p. na 10 gld., 100 gld. itd. Note izdaja banka, to je bankovno društvo, obstoječe navadno iz delničarjev, ki kupujejo delnice, tako da se steče za banko velika glavica (kapital). Banka dela svoje poslove n. p. daje predujem (vorschuss) na vrednostne papirje, zlato in srebrno robo, eskomptira (t. j. prekuplja) menjice, da preostanejo njej interesi itd. in v teh poslovih izdaje svoje note. Kdor n. p. išče pri banki denarja, zastavlja joč jej zarad gotovosti dragocen biser, po-

sodi mu banka, toda v svojih notah, ne v srebru. Kdor n. p. proda svojo menjico banki, izplača jo ona se svojimi notami, a ne s kovanim novcem. Nu, banka se mora obvezati, da je pripravna vsako svojo noto izmenjati za toliko kovanega noveca, na kolikor se glasi. Kedor tedaj hoče, mora mu banka svojo noto zamenjati za kovani novce. Vzemimo noto avstro-ogrske banke; kdor umeje nemški ali madjarski — le ta dva sta bankina jezika —, more čitati, kako se banka obvezuje izplačati prinescu prav toliko svoto v srebru. To se ve da, tega ta banka ne spojuje, ker jo je država rešila te dolžnosti, kar kasneje razložim. Da more banka svoje obvečanje spolnjevati, ima vedno pripravljeno potrebno zalogo zlata in srebra, a razen tega ima še vrednostnih papirjev, založenega zlata in srebra itd.

Z bankino noto prav lahko izplačaš svoj dolg, ali če kaj kupuješ. Mnogo pripravniše so, nego kot menjice, ker menjica velja samo na neki čas, a potem ne več; vrednost bankine note ni omejena na tak čas, izplača se kadarkoli jo predaš banki. Zato jih občinstvo rado jemlje, plačuje z njimi svoje dolgeve na drugih krajih rajše, nego se zlatom, ali srebrom. Ako banka ve ohraniti zaupanje ljudstva v sebe in svoje poslove, uživajo njene note popolni kredit. Ona gotovina v zlatu in srebru, o kateri smo rekli poprej, da jo banka ima, daje gotovost občinstvu, ki rabi bankine note; nu, ker se note rade jemlje, dok je zaupanje občinstva stalno, zato ni treba pripravljene imeti toliko gotovine, kolikor je not; izdaje tedaj lahko več not, nego ima gotovine; daje lahko pod boljšimi uveti posojila, kupuje več menjic itd.

»Meni se zdi,« prestriže doktorju besedo občinski pisar Prosen, »da je stvar zelo sumljiva in pogibeljna, če izda banka več not, nego znaša njena gotovina. Kaj ni to kakor da se kedo bolj zadolži, nego mu dopušča njegov imetek? Kako more banka spolnovati svoje dolžnosti, ako le večina notnih posestnikov hoče lete zamenjati za kovani novce?«

»To ni tako sumljivo, kakor se vam vidi. Uže

poprej sem naglašal, da banka izdaje note v svojem poslu; ko daje predujme, diskontira menjice, dobiva tudi vrednostne papirje, zlato in srebrno robo, dobre menjice, vse te reči pa banka lahko proda ali menjice iztirja. Previdno vravnana banka se ne boji take nesreče. Ako tudi bi se zahtevalo od nje, da več del svojih not zamenja za kovani novce, mogla bi zadovoljiti to zahtevanje upotreblja joč za to najprej svojo gotovino, zraven tega bi neprestano prodajala vrednostne papirje in druge dragocenosti, ki jih ima v posesti, iztirjavala svoje dolgeve in s tem dobivala gotovine. Sicer ima mnogo bank tudi druge imovine, to je takomenovana pričuvna (reservna) banka, in oprezno gospodarstvo misli in vsak slučaj ter vodi tako bankine poslove, da ne pride v škripec. Sploh pa naj pazi vsakdo zase, pa sprejemajoč note pazi, od katere banke so, ter izprašuje, če je banka trdna (solidna). To je potrebno povsod, ali posebno tam, kder izdajanje not ni omejeno na eno samo banko — kakor n. p. v našem cesarstvu — ampak kder je več bank, ki imajo pravico izdajati tak papir. Kakor se gleda pri menjici na imovino in poštenje dolžnikov, kakor vprašaš, odkod je ta ali oni novce, tako pozornost zahteva tudi bankina nota. Res je, to ni tako lahko vsakemu, zato stojé tudi taki zavoli (naprave) pod strogim nadzorstvom državne oblasti, ki mora paziti ostro na poslovanje bank. Pač bi se vprašalo lahko: bi li ne bilo bolje, da država sama izdaje note, kakor tudi sama sme kovati novce? Nu, to ni vsaj jedno. Država kuje novce, ker tako zahtevajo potrebe in koristi naroda, ter trpele bi le-le, ako bi zmanjkalo zaupanja, da se kuje samo veljavni novce, da je v njem v resnici toliko dragocene kovine, kolikor bi je moralo biti. Takih obzirov pri notah ni. Izdajanje not je posel, kateremu je privatno društvo bolj sposobno nego država; bankini poslovi so zroj trgovinski, ki jih privatna društva lažje opravljajo, ker državni uradniki niso trgovci in tudi biti ne morejo. (Konec prihodnjšč.)

je najboljša, moram ga jaz zavrniti na § 19 osnovnega zakona; tam ni omenjena nobena razlika med narodom in narodom, ampak rečeno je, da so vsi narodi enakopravni.

»Prilika, katero je navedel gosp. minister, da se namreč ta pravica ne da deliti proporcionalno, popolnoma je šepava, kajti tukaj ne gre za deljenje pravice, ampak za izvršbo postave.«

»S tem, da se Slovencev in Italijanov priznajo pravice glede razvoja njihovega jezika, ne jemlje se Nemcem nobeno pravo. Nemci obdržijo svoje pravice, kakor so jih dosedaj uživali, in katerih jim noče nihče krati. Tukaj gre le za to, da se tudi drugim narodom, kateri ne uživajo še tistih pravic, kakor Nemci, te zadnje podeli na podlagi postave, in ako obstoji postava, katera daje narodom kako pravico, obstoji s postavo tudi dolžnost za vlado, da one pravice izvede, kajti drugače bi ostale postave le mrtve črke, kar pa ni v namenu postavoizvajanja. Ako denes Nj. ekselencija izreka, da moje resolucije ne jemlje resno, moram izraziti svoje začudenje; saj gospod minister vendar ne more misliti, da sem jaz terjati uvedbo slovenskega jezika v srednje šole, kakor na Kranjskem, tudi za gimnazije na Gornjem Štajerskem; jaz sem razločno rekel: za učence, katerih materini jezik je slovenski. Da sem jaz menil, da se ima vpeljati slovenščina v šole tudi tistih dežel, kjer ni Slovencev, tega menda ne veruje tudi g. minister sam. Jaz sem le to zahteval, da se v onih srednjih šolah, katere so ustanovljene in vzdržane za Slovence, to odloči, kar velja za kranjske srednje šole. Nj. ekselencija pravi v dotičnem ukazu za Kranjsko od dne 22. julija 1882: »Kakor potrebo za sedanjost in bodočnost spoznava naučni minister glede slovenskih dijakov tak učni načrt za njim namenjene gimnazije, po katerem po običnih ciljih gimnazij, vsak učenec zadobi potrebno odgojo, najprej v materinem, potem pa v nemškem jeziku in to v namen, da postane popolnoma sposoben za znanostne študije na vseučiliščih.« Ako je Nj. eks. to spoznala za pravo in pedagogično glede slov. učencev na Kranjskem, potem ne umejem, kako Nj. eks. tega ne spozna za pravilno in pedagogično tudi za slovenske dijake na Štajerskem, na Goriškem in v Gorici.«

»To, da ekselencija pravi, da moj predlog ni jemati resno, smatram jaz le za negacijo ali zatajevanja narodnosti in pedagogike, kajti ako je on spoznal možnost in potrebo tako osnovanih šol za Kranjsko, ne more vendar te potrebe zanikati za dežele, kjer so prav enake razmere.«

»Nj. eks. je tudi poudarjala, da so le šolske oblasti merodajne pri urejevanju srednjih šol in da ta zadeva spada v področje deželnih zborov. Opozoriti moram, da je goriški deželni svet tako sestavljen, da imajo v njem nasprotniki enakopravnosti vedno večino, kajti v njem sedita dva ravna telja srednjih šol, oba Nemci, potem referent, predsednik — vsi ti so nasprotniki enakopravnosti. Kako se more potem terjati, da bo deželni svet za uveljavitev slovenskega podučnega jezika, ako v njem sedé večina nasprotniki? Ako pa se uže govori o kompetentnih organih in oblastnjah, gotovo je goriški deželni zbor kompetenten v tej zadevi. Ta pa je uže ponovljeno sprejel resolucijo in peticijo, da se vpeleja v goriške srednje šole slovenski in italijanski jezik, kakor podučni jezika. Saj ima nj. eks. baš zdaj v rokah tudi tako peticijo, katero je sklenol deželni zbor goriški 21. julija 1883 in katero je predlagal Italijan, poslanec Del Torre. Moja resolucija ima isti namen, le še v ožjih mejah.« Govornik potem dokazuje, da res manj zahteva se svojo resolucijo, nego deželni zbor goriški, in nego zahteva nad 132 peticij, katere so došle v tej zadevi državnemu zboru in pravi, da se ne more torej tajiti želje ljudstva, da se vsaj uže postavi šolstvo na pravo pedagogično podlago in to doseči je namen njegove resolucije. On potem ponavlja, da je njegova terjatev tudi v postavi zatrjena in osobito v § 19. osnovne postave in da je tudi lahko mogoče izvesti jo drugod, kakor je to bilo mogoče na Kranjskem.

Nadalje dokazuje, da ne bi vpeljanje maternih jezikov v goriške šole prav nič bolj obtežilo državne blagajne. »Ako bi se v Gorici uže obstoječa spodnja gimnazija in spodnja realka spremenili v realgimnazijo tako, da bi bil na eni slovenski, na drugi italijanski podučni jezik, potem bi bil poduk za Slovence in Italijane v materinem jeziku, ne da bi se pomnožilo število srednjih šol; ob enem bi bila nemščina obligatna, tako sicer, da bi Italijani in Nemci po prestopu v višjo realko in gimnazijo lahko skupno nadaljevali pouk v nemškem jeziku. Ako bi se v Trstu pokazala potreba, potem bi vlada lahko tudi tam vpeljala paralelke za Slovence, ako jih še ni. (Ni jih še ne; pa potrebne bi bile.) Enako bi se lahko postopilo tudi v Kopru, ako bi se oglasilo potrebno število slovenskih dijakov, kajti umeje se samo ob sebi, da ne terjam paralelke tam, kjer ni zadostnega števila slovenskih dijakov. Prav tako bi se moglo postopiti na Štajerskem. Ako bi nj. ekselencija vpeljala na gimnazijah v Celju in Mariboru paralelke, ne bi to prouzročilo velikih stroškov. In ako bi tudi to ne bilo, konstatujem, da imajo Slovenci prav iste pravice, kakor Nemci. Ako država vzdržuje nemške šole, popolnoma je pravična, da se to tudi stori glede slovenskih šol in le potem, ko bi država ne vzdrževala nobenih srednjih šol, moglo bi terjati, da vsak narod vzdržuje svoje. Ako pa država vzdržuje vse srednje šole, imajo Slovani prav isto pravico, kakor drugi in ako bi s tem morala tudi državna blagajnica kaj več trošiti.

»Vedno se nam očita, da hočemo slovenizirati. Mi nočemo tega, ker nočemo svojega jezika tam vsiljevati, kjer ni Slovencev. Mi hočemo šole le za Slovence, to pa se ne pravi slovenizirati, ampak ljudstvu pomagati do njegovih pravic. Kar zadeva Goriško in v obče Primorje, vlada vedno poudarja, da je treba tam podpirati nemški življenj. A jaz, gospoda, menim, da se mora podpirati kak življenj le tam, kder

se nahaja. Ako pa čitate statistiko, prepričate se, da ni na vsem Primorskem niti ene nemške srenje, ne na Goriškem, ne v tržaškem okrožju, ne v Istri; torej tam ne obstaja nemško ljudstvo kot tako, prav tako, kakor se ne more reči, da je dunajsko ljudstvo slovensko, zaradi nekoliko Slovencev, kateri v tem mestu prebivajo. Na Primorskem se morajo torej podpirati le Hrvatje, Slovenci in Italijani. Moj kolega, dr. Vitezić, je uže pokazal, kam bi peljala nadaljna germanizacija pod izgovorom, da se podpira nemštvo na Primorskem. Jaz si ne morem misliti družega, nego da se hoče tam germanizovati. A vidile ste, da se ljudstvo ne da germanizovati. Ako ga hočete ponemčiti, silite ga v italijanski tabor. Da pa to ne more biti v korist državi, to vam dokazujejo dogodki v Trstu in Rimu, katere so v zadnjem času inscenirali tržaški renegati. (Oho) Jaz nočem ničesa očitati Italijanom, temveč se izrekam, kakor sem uže izrekel pri drugi priliki, da so naši italijanski bratje v Gorici prav tako lojalni, kakor Slovenci. Ako sem omenil nekatere dogodke, nisem hotel tem napadati italijanske narodnosti kot take, ampak le dokazati, da ponemčevanje drži na krivo pot. Danismo neprijatelji nemščine in nemške kulture, dokazuje okoliščina, da je goriški deželni zbor pri vsaki priliki poudarjal, da nemščina mora ostati obligatni predmet na srednjih šolah, kar je poudarjalo tudi društvo »Sloga« v svoji dotičnej prošnji na ministerstvo in državni zbor. Ako se vpeleje nemščina kot obligatni predmet v srednje šole, bode uspeh boljši, nego je bil dosedaj, ko se mladina sili, da se ne uči le nemščine, temuč, da se tudi uči vseh predmetov v tem jeziku, katerega mladina ne umeje. Mladenci bi se potem naučili nemščine bolj temeljito, ker bi se je učili na podlagi dobro naučenega materinega jezika. Jaz moram zagotavljati, da so se meni oblastnijske tako izrazile, da je sedanje naučno načelo pri nas dovedlo do tja, da *absolutni juristi*, kadar stopijo v prakso, ne znajo ni nemškega, ni italijanskega jezika. (Res je!) Iz navedenih uzrokov priporočam svojo resolucijo v sprejem. (Dobro! na desnici.)

(Dalje prihodnjič.)

Avstrija in Hrvatsko prašanje.

Kakor smo uže na kratko poročali, prišla je v Trstu na svetlo nemškemu jeziku natisnena brošura pod gornjim naslovom. Ta brošura je razdeljena v 14. oddelkov. V prvem oddelku je govor o kulturni sili Slovanov v obče in Hrvatov posebe. Pisatelj najprej zavrača ono nemško časnikaštvo, ki ne mené se za plemenite svrhe časnikaštva, vedno trdi, da so Slovani inferiorno človeško pleme in da torej niso sposobni za nobeno posebno kulturo; a on jim dokazuje, da imajo vse lastnosti eminentno kulturnih narodov, in da so celo bolj nadarjeni, nego nekateri drugi zapadni narodi. Hrvatje so uže v srednjem veku, akoprem vedno v boju s Turkom, omiko posredovali na Balkanu tja do Carigrada. V drugem poglavju pravi pisatelj, da so Slovani v obče konservativne narave, oni se drže trdno starih tradicij in običajev, zaradi tega oni vedno zvesti ostanejo svojemu vladarju, a prav zaradi tega terjajo ob oblastnijske strogo poštenost in pravičnost. Konservativizem Hrvatov dokazuje tudi to, da se na priliko Hrvatje niso prav nič ponemčili, akoprem so imeli v granici stoletja nemško vojno upravo in nemške šole; hrvatski častnik je ostal vedno le Hrvat.

Najboljši dokaz žilavosti Slovanov nam dajo Slovani južnih dežel, Goriške, Istre, Trsta, Dalmacije. Stoletja so bili nekateri deli teh dežel pod nemško oblastjo in k ljubemu temu, da je tudi duh slovenskega ljudstva nekoliko soroden onemu latinske betve, vendar so še tam Slovani večinoma ohranili svoj materin jezik.

A temu nasproti je žalibog resnica, da se je pod avstrijskim gospodarstvom več Slovanov poitalijančilo, nego v vseh poprejšnjih stoletjih skupaj, čemur pa se ni čuditi, kajti mej tem ko se je Hrvatstvu nemščina uže v ljudske šole vsiljevala, mogel je Italijan in poitalijančeni Hrvat obiskavati avstrijske univerze, preskušnje delati in v južnih deželah kakor uradnik služiti, dasi ni umel besedice nemško. Temu nasproti pa je Hrvat še danes primoran, naučiti se temeljito italijanščine, ako hoče dobiti v južnih deželah državno službo. Kak moralčen utisek mora to učitosti na hrvaško ljudstvo!

Tretji nastopek konservativizma pri Slovanih je ta, da se sicer težko poprimajo novih načel, a kadar so se jih poprijeli, oklenejo se jih z vso krepkostjo. V enem obziru je to dobro, ker pri takem ljudstvu je mogoča dobra narodna odgoja; na drugo stran je pa to nevarno. Zmislmo se le na Janičare, ki so bili po turško odgojeni Hrvatje in Bulgari, zmislmo se na severne Nemce slovenskega pokolenja, in prepričamo se, kako strastni in hudi sovražniki morejo postati Slovani. — Gorje torej vladi, katera bi si vedoma iz Slovanov napravila sovražnike — ona si more matematično izračunati svoj neuspeh! V tretjem odstavku se sklicuje pisatelj na te lastnosti Slovanov in pravi, ker Slovani vendar laže postanejo Italijani, nego Nemci, zato bi se morala njihova narodnost, kder je v nevarnosti, gojiti in jej opomoči. — Avstrijskega Primorja prebivalci so po večini Slovani, bodisi Hrvatje, bodisi Slovenci, tudi Trst ni prav tako italijansko mesto, kakor se sodi po napisih na uradih in prodajnicah in po italijansko tiskanih uradnih listih.

Treba je le, da gremo za Bošnjakom po tržaških ulicah in prepričamo se, da je v Trstu elementov več nego zadosti, da more on svoje posle izvršiti v največjem redu in brez vsacega tolmača v svojem materinem jeziku.

Kakor Rusom car, tako je Hrvatom cesar sveta osoba. Neomajeno živi v Hrvatu vera, da cesar ne more zaukazati čisto nič nasprotnega ali škodljivega

svojemu ljudstvu. Cesar na Dunaju je po njegovem menenju edini pravni nastopnik rimskih cesarjev. Kraljev more biti dosti, a cesar je le eden in sicer oni na Dunaji — to je veroizpovedanje Hrvatov v Dalmaciji, Istri, v Granici itd. Zarad tega še danes, k ljubemu zvezi z Ogrsko, Hrvatje poznajo bolj cesarja, nego kralja. Cesar na Dunaji vlada zdaj Hrvatsko, Dalmacijo, Istro, Bosno in Hercegovino in druge dežele, v katerih prebivajo Hrvatje.

Pred enim stoletjem in celo še pred nekaterimi leti, bile so nekatere teh dežel še pod gospodarstvom Beneškim in Turškim. Ta znamenita okoliščina, namreč zedinjenje hrvatskih rodov pod »cesarjem« ima veliko važnost za bodočo politiko na jugu. Gotovo pa je, da postanejo hrvatske zadeve za našo monarhijo »nujno prašanje«. Prav ta okoliščina pravi pisatelj, da ga je napotila, da je napisal brošuro. Narodna zavest vzbujena pred 50 leti po Ljudevitu Gaju, postaja čedalje močnejša in krepkejša. Ne le faktično združenje hrvatskega naroda pod cesarjem, temuč tudi duševno združenje se vrši zdaj, in vsak boj proti temu duševnemu združenju bi bil ne le neuspešen, temuč tudi škodljiv državi. Politično rešenje hrvatske zadeve je le prašanje časa in se reši ali na podlagi narodnosti ali po kakem drugem obširnejem načelu.

V četrtem poglavju pravi pisatelj, da so spodletele vse poskušnje, da se iz Avstrije napravi skupna nemška država. Zadnja koncesija v tem obziru je dualizem, katerega pa je največ kriva razdvojenost mej Slovani. Da pa je to stanje nenaravno, kaže uže to, da je Avstrija šla v Bosno proti volji Madjarov in da v Cizlajtani k ljubemu pritožbam Nemcev, da so zatirani, vlada ministerstvo, ki ni ne nemško, ne poljsko in pri vsem tem ne gre država pod zlo. Zakaj to? Zato, ker Avstrija mora zastopati različne interese, ne le nemških, ker Avstrija ni izključljivo nemška, ni izključljivo madjarska, ampak država sestavljena iz raznih držav pod žezlom habsburške hiše, katera pa noče in ne sme nobenemu narodu delati krivice. Tako Avstrija pa ne trpi nobene nadvlade ene narodnosti nad vsemi drugimi in takej Avstriji nasproti so Nemci in Madjari preslabi, kakor bi bili na drugi strani preslabi Slovani. Pod avstrijsko hišo, mora priti v veljavo ali narodnost, ali zgodovinsko pravo. Ne gre torej, da se narodi mej seboj prepirajo. Pravi in potrebni regulator pri nas je dinastija. Ker pa je temu tako, ima vsak narod pravico, da preiskuje, kako more najbolje spojit svoje lastne interese z onimi dinastije. Korist vsake dinastije pa je v napredu in blagosti ljudstva — naša dinastija je tudi za to uneta.

Iz tega sklepa pisatelj, da ima ona avstrijska narodnost, katera more svoje lastne interese najtesneje spojit z onimi dinastije, najboljšo nado za svoje bodoče cilje, kder bi se protivil takemu narodu, bil bi ob enem tudi sovražnik dinastije. (To je jako dobro popolnoma logično izvedeno.)

V 5. poglavju pravi pisatelj, da beseda »Avstrija« ni še postala meso. Leopold I. in Evgen Savojski nista mogla doseči še vsega. Velike zgube, katere je imela Avstrija na zapadu, morajo se nadomestiti. Dve moči ste, ki na to silijo: opravičeni ponos stare, svetovno imenitne, mogočne vladajoče hiše, in pa narodna politika Hrvatov. Ako se strinjata ta dva činitelja, potem je izključen vsak razdvoj z drugimi vlastmi. Avstrijska hiša se postavi na čelo narodu, kateri svojih interesov išče z velikim pogumom. Kedo pa se more ustavljati takim svrhom v dobi narodnega prašanja brez nevarnosti, da se izpostavi zaniževanju vse omikane Evrope? Obžalovanja vredno je le, da niso oni državniki, katerim je bila v prejšnjih letih poverjena osoda Avstrije, v pošteb jemali te novošegne ideje. Naša dinastija bi bila brez vojne zapustila prostovoljno Italijo, ob enem pa bi bila lahko na ideji »Ilirija« dalje zidaje, združila in k novemu življenju obudila hrabri in pogumni narod. Hrvatska bi bila dandenes prvi činitelj gledé rešenja jutrovega prašanja in Avstrija ne bi bila nikoli slišala očitanja, da nema ničesa iskati na Jutrovem. A resnično združenje Hrvatov je tukaj; ni treba drugega, nego da se popravi nekatere napake in bode gotovo boljša. Avstrija naj ostane stara Avstrija, to je družba raznih svobodnih in drug od drugega neodvisnih, a pod dinastijo združenih in srečno živečih narodov, tako bode tudi močna in edina na vzunaj.

V 6. poglavju se protivi pisatelj nemškim ali nemško odgojenim pisateljem, češ, da so oni gledé načela o narodnostih dlako cepili in kadar so govorili o Slovanih, našli so toliko narodov, kolikor dežel, hribov itd. je po Slovanih obljubljenih, oni so navajali namesto Hrvatov: Dalmatince, Slovence, Graničarje, Istrane, Kranjce, Vende, Šokce, Uskoke, Morlake, Savrine, Podgorce itd., akopram to niso nobene narodnosti, ampak le deli enega naroda, ki govori različne dialekte, ki pa niso niti tako različni, kakor nemški in italijanski, in vendar o Nemcih in Italijanih ti pisatelji govoré kakor o skupnem nemem narodu. Zedinjenje južnih Slovanov v narodnem obziru je danes pač lahko, akopram se oni delé v tri glavne grupe: hrvaško, srbsko, slovensko.

O srbske narodnosti je mogoče govoriti le v političnem zmislu z ozirom na to, da ima en del Srbov neodvisno kraljestvo, a Srbi mej Hrvati pomešani, se prej ali slej popolnoma spoje s Hrvati, kajti srbstvo v Avstriji ima le več vskrsli pomen, sicer pa ni mej njimi in Hrvati čisto nobene razlike. Slovenski dialekt je od hrvatskega pismenega jezika manj različen, nego nekateri hrvatski dialekti poleg Drave, kder narod vendar le »hrvaško« govori. Filologi so znašli neko razliko in pravijo: V severno Hrvatske prebivajo tudi Slovenci ter so le dali politično ime njih domovine (Hrvatske) svojem jeziku. Ako je bilo temu res tako, potem imamo en historični dokaz več za naše trjenje. Ako je bilo mogoče, da so postali Slovenci na Hrvatskem dobri Hrvatje, zakaj ne bi se

(Dalje v prilogi.)

to zgodilo tudi z drugimi Slovenci? To uvidevajo že najboljši med njimi, saj so že pri mnogih prilikah poudarjali potrebo enega skupnega pismenega jezika, katerej izjavi se ni brez uroka pripisaval politični pomen. Prepričani, da se vrši moralno združenje, da to združenje znači pravi pomen narodnosti, da se nadalje to združenje vrši skoro popolnoma na podlagi zgodovinskega prava, da se torej to združenje naslanja na oba naslova javnega prava, hočemo zasledovati to prasanje le dotle, kolikor se nanaša na oni del naroda, ki je že združen pod habsburško krono, in pustimo Srbijo in Črnogoro na strani.

V 7. poglavju omenja pisatelj Ljudevita Gaja kateri je postavil nasproti madjarskim pretenzijam »Ilirijo«. Za to idejo so se navduševali Hrvatje, Slovenci in nekoliko tudi Srbi. — Novejša hrvatska literatura začena z Ilirizmom. Ogrska pa je bila historični faktum, katerega ne more nihče tajiti. Ogrji so izbacili latinski jezik iz uradov in javnega življenja, na njegovo mesto postavili madjarskega ter uvedli načelo zastopstva, pa je bila vstarejena njhova narodna država. Z Ilirijo pa ni šlo tako, Ilirija je imela v starem času politični pomen, v novejšem času pa je bila Ilirija neka vsavaritev usurpatorja Napoleona I.

Ilirci so bili Hrvatje in njih jezik je bil prav tako hrvatski. Reakcija proti takemu nenaravnemu nazivanju se je tudi precej pojavila, to dokazuje pod banom Jelačićem tako priljubljena narodna pesem: »Još Hrvatska ni propal«. — Od tiste dobe pa so se godile velikanske premembe na literarnem in političnem polju in zmogla je živa ideja hrvatstva nad mrtvim Ilirizmom.

Uspeh pa mora biti zagotovljen; ker močje prve tendence (hrvatstva) računajo s pozitivnimi podatki: se zgodovinski in narodnostni pravom.

V 8. poglavju trdi po pravici pisatelj, da Ilirizem ni zapustil nobene politične stranke, a konstatuje, da prav največja neprijateljica Ilirizma, sedanja stranka prava, teži baš za onimi cilji, za katere je delal Ilirizem. A govoriti se niti ne da o političnih strankah, ako se ne ozremo tu in tam na hrvatsko književnost zadnjih 30 let; književnost je duševna hrana ljudstva, in stranka, katere ne upliva na nje razvoj, nema prihodnosti. — Privrženci ilirske stranke so bili le toliko politična stranka, kolikor so branili svojo narodnost proti Madjarom. Le ta ideja in misel, da je cesarski dvor v nevarnosti, porodila je madjarsko-hrvatski boj. Ljudstvo pa je bilo že tistikrat pripričano, kakor je še danes, da po boju nastane zopet stara velika kraljevina. — A ko so Hrvatje zvedeli po Madjarin, počem je »stobak«, bilo je z Ilirizmom pri kraju. Ideja celokupnosti pa je ostala, šlo je le za to, da se tako goji, da rodi enake želje in svrhe in narodnost morala je prej ali slej zopet priti na površje kakor politični činitelj; stranka Madjarov nima temelja, ona se drži le zato, ker ima kruha in prav zaradi tega se je nje oklenolo večinoma plemstvo; osnova od leta 1868 jim je ugodna, zato morajo še vedno nabirati za svoj tabor dvomljivih elementov; v obče pa stranka nima prihodnosti tudi zato, ker je nje delokrog omejen le na zagrebško vrhovno škofljo, čez to pa ne sega nje upliv in tudi nje tendenca ne.

(Konec prihodnjič).

Kako bi Slovenci šolsko prasanje rešili?

Čudno prasanje, kaj ne? Ali imamo tudi Slovenci kakošna šolska prasanja? Nemoi, liberalni in konservativni, prepirajo se, kakor beremo, o *šolski noveli*, in njim se nekoliko pridružujejo tudi Mladočeni in Poljaki. Kako, da se pa slovenski poslanci v tej zadevi ne oglašajo? Kako, da se slovenski listi ne oglašajo niti za, niti proti novi?

V šolski novi pač gotovo naši možje, naši voditelji in domoljubi ne zapazujejo za nas Slovence škodljivih določb. In res, narodnega našega stališča se šolska novela ne dotika, in v pedagogičnih obzirih našemu napredovanju ne more škodovati. Vlada je novo predložila, in slovenski poslanci se morejo sporazumevati z sedanjo vlado, — za Slovence je tudi koristno, da se morejo z vlado vendar enkrat porazumeti — zato je evidentno, da bodo slovenski poslanci glasovali za vlado, za šolsko novelo. Toda s tem naše *slovensko šolsko prasanje* ni rešeno. Naše šolsko prasanje, bode še le tedaj rešeno, kadar bodo naše ljudske šole prave narodne slovenske šole, kadar bodo učiteljstva po Slovenskem bolj slovenska, nego so danes. Kadar se bodo šolskim nadzornikom imenovali narodni slovenski učitelji in kadar bodemo imeli Slovenci vse potrebne šole, katere naj pa nam pomaga vlada postaviti, da ne bode naše ubogo ljudstvo pri tem toliko trpelo. A predno mi vse to dosežemo, mine še veliko let, ako nas vladni organi ne bodo boljše podpirali. Precejšnji napredek dela samo šolstvo na Goriškem. Ondi vidimo, da se postavljajo šole — če tudi le v revna poslopja — skoro v vsakej gorskej vasi, in da se šolski nadzorniki trudijo, da so šole tudi v didaktično pedagogičnem obziru dobro vrejene. Vendar se je v novejšem času tudi tu ta pomanjkljivost pokazala, da se vriva nemščina še v revne kmačke šole. Po drugih slovenskih deželah je v prvej vrsti ta nedostatek, da vodijo odnotne šole take glave, katere nimajo ljubezni do slovenskega napredka; a nekateri od teh pa pred vsem le na gojitev nemščine gledajo. Tudi manjka po mnogih slovenskih okrajih še precej šol; na Kranjskem in na južnem Štajeru je morda 1/3 otrok še, kateri v nikakoršno šolo ne hodijo.

Za Slovence bi jaz sodil, da so ti nedostatki njih nereseno šolsko prasanje, katero pa moramo ugodno rešiti na podlagi starih in novih šolskih postav, ako nas le vladni organi krepko podpirajo. Koliko šolskih poslopij je še po Slovenskem treba! Kmet bi uže nekoliko pripomogel k temu, a vsega ne more. Naj sl.

vlada, ki je prej imela večidel le za nemške kulturne interese svoji žep odprt, odpre mošnjico tudi za slovenske šole. Ko bi n. pr. bogati zavodi kranjske hranilnice kaj marali za svoje kranjske rojake, lahko bi vsako leto kacij 5-10 šolskih poslopij Kranjcem postavili — in malo bi se to njemu poznalo. Slovenski poslanci naj bi v Beči v taci zahtevah svoj glas še povzdignoli, naj bi rekli, da naše učilnice (srednje šole, učiteljstva in ljudske šole) niso še take, kakoršne bi morale biti po postavah in po pedagogiki, da nemamo še vseh potrebnih učil, da se naši učitelji še vedno prezirajo, kadar gre za to, da bi se pri vredbi domačega šolstva komu zaupanje skazalo. Slovenci, ki smo nekdanj slovenske univerze terjali, nemamo niti ene slovenske obrtniške šole, še celo ene slovenske meščanske šole ne. In Bog ve, da mi tega nismo krivi! Mi bi več takih učilnic z veseljem sprejeli, ako bi nas le vlada pri osnovanji tacin in enacin šol ozbiljno navduševala in bi popirali hotela.

Nemci, kateri imajo uže dosta šol, naj se torej pričkajo o šolskej novi, kolikor jim je drago. Slovenci naj pa ta čas porabijo, da delajo za zboljšanje svojega šolstva, pri čemur pa vsekako vladne pomoči potrebujemo, in te naj nam naši poslanci izprosijo. Potem bode naše šolsko prasanje rešeno.

J. V. L.

Nemščina v slov. ljudskih šolah na Primorskem in graška „Tagespost“.

V 18. šte. svojega cenjenega lista ste omenili dopisa graška „Tagespost“ pod naslovom: »Das Deutsche in den Schulen des Küstenlandes«, a ker se meni Vaš sestavek zli zaradi prevelike važnosti stvari, zelo prekratek, zato mi dovolite izpregovoriti bolj obširno o njej. Koj iz početka naj poudarim kolosalno nevednost in zlobo dopisnikov. Kako nesmiljeno morajo trpeti Nemci pod tujim jarmom na Primorskem, a mar vendar ne pod slovenskim? Sodi čitatelj sam, koliko resnice je na tej trditvi, saj gotovo poznate, če si tudi le čevljar, šolske razmere na Primorskem bolje, nego »Tagespostin« dopisnik. In tisti ubogi »Deutschruth«! Kolikokrat so se ga Germani spominjali ne le po časnikih, temuč tudi uže v državnem zboru, in sedaj pricaplja zopet take dopisnik z njim. To so Vam prave opice! Imenuje ga »deutsche Sprachinsel«, tisto ubogo gnjezdo »Deutschruth«. Kedo se ne bi smijal. Gotovo bi se nikdar več ne zmenili zanj, ko bi si sami ogledali enkrat slavni »Deutschruth«. Povrnite nam, kulturo nosci, slovenski svet, kar ste nam ga požili v stoljetih, ali nam vsaj tiste Slovence pustite v miru, kar jih še živi; vi pa si svobodno vzemite svoje »Deutschrutharje«, kar je res vaših.

Če se kedo grenko pritožuje, da pojava nemščina v Primorju, tedaj je g. dopisnik v »Tagespost« sam. Židovska nesramnost pa je, takošno laž mej svet poslati; kakor je tudi nesramna laž, da se kaj posebno udeležuje duhovščina narodne agitacije. razen o času volitev v deželni in državni zbor. Dopisnik omenja tudi, kako radostno se je nemščina govorila po soškej dolini še pred 20 leti in da se je nemščina tudi posebno gojila. Vidi se, da pisec dežele ne pozna in da je ni nikdar še poznal, da je pa morebiti enkrat pred 20 leti po soškej dolini vandel. Če je takrat našel, da se je nemščina govorila, najde to v enakej meri tudi sedaj pri onih, kojim je nemščina potrebna. A vsi ti ljudje niso se je učili v domačih učilnicah, ampak šolati so se hoteli po eno, dve leti na Koroško ali v Gorico v nemške šole. In če se danes zares toliko nemščine ne govori, kakor pred 20 leti, to je le znamenje, da je ni več toliko treba. S tem pa ne priznavam, da bi bila trditve dopisnikova istinita, kajti jaz trdim, da jih sedaj še več zna nemščino, nego pred 20 leti. S temi besedami je tudi označena temeljitost dopisnikove trditve, da se imenuje nemščina po Primorskem »die verhasste Sprache«.

Vse meje nevednosti in poštenosti pa presega trditve, da Kraševci in Ipavci trpé škodo pri svojih kupčijskih zvezah s severnimi deželah, ker se nemščina zanemarlja po šolah? Temu se bodo Kraševci in Ipavci sami najbolj čudili. To se ve, da je lahko trditvi, a podpirati svojo trditve z dokazi, to je teško, a pošteno bi bilo; pa poštenosti ali resnice se dopisnik tako ogiba, kakor hudič križa. In novica, da so občinarji po Primorju burno zahtevali, naj se nemščina poučuje v šolah? Preveč najvostnosti nam prisojate. Kedo se ne spominja pri tej priči dopisa v tržeškej tetki za časa prvega namestnikovega potovanja po soškej dolini, v katerem se je čitalo: »Man wird die bombenfesten Lärpläne schon zu umgehen wissen«. Sapienti sat! Sicer kedo zna, da ne pridejo v čast staremu pregovoru vse agitacije še na dan.

Pri tej priliki naj nam bodi dovoljeno izraziti svoje mnenje o poučevanju nemščine v ljudskih šolah. Prasanje je, ali je možno, da bi bilo poučevanje v nemščini na ljudskih šolah uspešno? Mislimo, da iz srca in vesti vsakega poštenega učitelja govorimo trdeč, da je to poučevanje, kar ne more biti tudi drugače, še celo na večrazrednih šolah gledé na uspeh toliko kot ničev; in če je na večrazrednih šolah kaj uspeha v tem poučevanju zaznamovati, gotovo se mora to gojiti le na kvar materinščini, kar pa ne more nobenemu rodoljubu biti po goju. A da bi gospoda želela poučevanje v nemščini samo na večrazrednicah, naj bi uže bilo; pa tudi na enorazrednicah se to zahteva, kar bje vsakej zdravej pedagogiki v obraz. Čitajte, gospoda nemška in domača, ne slovenske, ampak najslavniše nemške pedagogice, in gotovo izprevidite, da imamo mi popolnem prav. Če smo torej zoper poučevanje nemščine v ljudskih šolah, godi se to iz temeljitih razlogov, opiramo se na nemške pedagogice, in ne godi se to iz mrženja do nemščine. Poučevanje v drugih tujih jezicih razen materinščine pripada

srednjim šolam; t. m. naj mu bo odmerjenih potrebnih ur, da se ga učenci do dobra naučé. Poučevanje nemščine na ljudskih šolah je tudi nečloveško in nespartno, ker se z njim po nepotrebnem mučijo otroci, ker je čas, uporabljen za to, zapravljen; ker se tudi učitelji po nepotrebnem s tem poukom preoblagajo in ker se po tem takem malomarno zapravljajo kmetški žulji kot nagrade za nepotrebno poučevanje nemščine. Kar stoji v »Tagespost-i« o »williger Lehrer in Schulinspektoren« za uspešno ponemčevanje, osvedočuje nizko, zelo nizko stopnjo olke in značaja »Tagespostin« dopisnika.

A še ene abotnosti nam je tu omeniti. Število onih učiteljev, koji so usposobljeni poučevati nemščino, gotovo je le borno, in vender naj poučujejo nemščino vsi; to zahteva Quantsehniggova pedagogika. Da so dalje učitelji, koji so se poučevanju v nemščini ustavljali, bili premeščeni za kazen, to je pač nemška šega, kakor je mar nemška šega takošnim učiteljem ustavljati zaslužen plačo (faktum bivši učitelj v Divači). To je tudi novošegna nemška pedagogika! Prašamo konečno, se-li poučuje tudi na laških ljudskih šolah nemščina, in če ne, zakaj hočete le Slovence s zveličevalno nemščino osrečiti?

Dalje piše o koperskem učiteljstvu, a odgovor na tista utemeljena ali neutemeljena očitanja ali bolje denunciacije, prepuščamo smelo kompetentnim oblastim, kakor se nam tudi ne zdi potrebno odgovarjati na tožbe o sedanjih okrajnih šolskih nadzornikih, če prav bi bilo jako zapeljivo, zmeniti se z dopisnikom o ugodnih poročilih okrajnih šolskih nadzornikov sploh in gledé pouka v nemščini. Bolj nas pa zanima podtikanje intencij g. dež. šolskemu nadzorniku, kakoršnih mi, ki ga dokaj let uže poznamo, nismo pri njem nikdar mogli iztakniti. O tem, dovolite mi g. urednik, tudi par besedic izpregovoriti.

(Konec prihodnjič).

Politični pregled.

Notranje dežele.

V seji poslanske zbornice dne 13. t. m. je naučni minister zopet povzel besedo o Schönererjevem očitani zastran slik iz akademije ter rekel, da je akademija zaradi prenapolnjenih galerij poloba raznim državnim napravam razposodila, tudi uredskemu stanovanju ministra; v zasobnem njegovem stanovanju pa ni nobene take slike. Na ministerskej klopi ne more i ne sme selet noben mož, ki nema razen cesarjevega zaupanja tudi zavesti popolne nedotakljivosti v javnem in zasobnem življenji. — Gosp. ministru radi verjamemo, da je zdaj tako, a bili so časi, i ne še davno, ko ni bilo tako.

Potem je zbornica nadaljevala proračunsko debato, bila so na vrsti poglavja o soli, koleku in pristojbinah od pravnih opravil.

Taše in Ozarkiewicz sta naglašala potrebo cene živinske soli. Hausner je podpiral odsekovo resolucijo, naj se cena kuhinjske soli zniža in podeljuje živinska sol. On je nasvetoval, naj se zadnja daje avtonomnim gospodkam, da jo bodo delile živinskim lastnikom po razmeri živinskih glav.

Vladni zastopnik je odgovoril, da bi korist take delitve bila dvomljiva.

Roser je nasvetoval, naj se odpravi kolek za časnike.

Hevera je predlagal resolucijo, naj se vredí določanje pristojbin.

Po javnej seji je bila tajna seja, da se določi, ali se ima poročilo imunitetnega odseka, ki se je izrekel za to, da se Schönerer izroči sodnji, v večernej seji obravnavati tajno.

V večernej seji je naglašal Roser nemoralnost male loterije. On je nasvetoval, naj se mala loterija odpravi, ker je ta nasvet uže sedemnajstkrat stavlil, rekel je, naj poslanci prosijo cesarja, da zaukaže ministerstvu, naj predloži načrt zakona, po katerem se ima mala loterija odpraviti, ako bi ta nasvet ostal brezuspešen. Ta resolucija se je izročila proračunskemu odseku, poglavje o malej loteriji pa sprejelo in vse druge točke finančnega ministerstva.

Začelo se je potem posvetovanje o trgovinskem ministerstvu. Süss je govoril o propadanji avstrijske izvoznice in uvoznice ter priporočal boljše politiko pri železnicih.

Potem je bila tajna seja o Schönererjevem zadevi. Najprej je govoril sam Schönerer ter zahteval, naj se izroči sodnji z vslikom: »Se so porotniki v Avstriji!« Za njim je govoril njegov prijatelj Farnkrans zoper izročitev. Pri glasovanju pa se je sklenola izročitev z 156 glasovi proti 107. Ustavoverci so glasovali zoper izročitev. Nu, zdaj bomo imeli — mučenika!

V seji 15. t. m. se je brez debate sprejel zakon zastran pobiranja davkov v mesecu aprilu.

Reichbauer opozarja, da je potreba novega vseučiliškega poslopja v Gradci ter ne more, da ne bi se obregnol na češkem vseučilišču.

Potem se je nadaljevala debata o proračunu. Taše je zahteval boljše gojenje kulturne tehnike, Roser pogozdovanje v Krkonoških gorah, Farnkrans, naj se razpiše 100.000 gld. darila za sredstvo, po katerem bi se pokončala trtna uš.

Vitez je obžaloval, da se je v Istri postavil popotni učitelj, ki le italijanski govori.

Potem se je sprejel naslov »deželna kultura«, na to po nekej polemiki zastran nadzornih organov ves proračun ministerstva za poljedelstvo.

Nazadnje se je pričela debata o ministerstvu za pravosodje in se nadaljevala v večernej seji. Jaques je razložil želje svoje stranke, gledé kazenskega zakona, policijskega zakona, reda za civilne pravde in reda za vojaško-kazenske pravde. Zabavljaj je zoper sodnjo upravo, zoper oficijozne časnike, zoper slovenski in šleski jezikovni ukaz ter trdil, da vlada molče gleda, ko serazdira splošni pravni in gospodarski red.

Vošnjak je zavrnil **Jaquesa** ter rekel, da ni resnica, da je »Slovenski Narod« v vlado v kakoj zavezi. **Lienbacher** je krepko pobijal **Jaquesa** ter rekel, da je člen 19 temeljnih osnovnih zakonov tako jasen, da ni treba nobenega jezikovnega zakona.

Potem so bili sprejeti vsi drugi naslovi pravosodnega ministerstva in na zadnje finančni zakon za leto 1883 v drugem čitanju.

V seji 14. t. m. je načelnik naznanil sklepe večerajšnje tajne seje. **Schönerer** je bil pričujoč. — **Finančni minister** je predložil zakon za pobiranje davkov v mesecu aprilu.

Potem se je nadaljevala proračunska debata. **Fürnkranz** je zahteval, naj se zgradi železnica iz Kremsa v S. Pölten. — Trgovinski minister je odgovoril, da dovoljenje da, ako podjetnik jamči za troške.

Wittman je obžaloval, da peša trgovinska mornarica in da zakon glede davkovskega oproščenja novo stesanih parnikov še ni prišel v posvetovanje.

Načelni minister je zahteval nov kredit za medicinski oddelek češkega vseučilišča v Pragi.

Potem se je obrnil trgovinski minister zoper **Schönererja**, ki mu je očital, da se pisemsko tajnost ne spoštuje ter rekel, da to ni res, da pa na **Schönererja** glaseče se pismo očitno kaže, da je v njem prepovedan časnik, katerega pisma pa **Schönerer** neče odpreti in zato leži še v uredi. Proračun trgovinskega ministerstva se je sprejel.

V večernej seji se je zakonski načrt o pobiranju davkov izročil proračunskemu odseku, kakor tudi novi kredit za medicinski oddelek praškega vseučilišča.

Nazadnje se je sprejel naslov »osrednje vodstvo« ministerstva za poljedelstvo.

Včeraj je bila zadnja seje pred prazniki.

Vnanje dežele.

Papež je 15. t. m. v konsistoriji potrdil mnogo škofov in višjih škofov ter sprejel one novoimenovane, ki so prišli v Rim; kardinaloma **Bianchi** in **Czaki** pa je dal kardinalski klobuk.

Pravda zoper Oberdankova tovariša **Giordani** in **Ragosa** se bo vršila v Vidnu prve dni meseca maja.

V italijanskej poslanskej zbornici je minister zunanjih zadev govoril o prijateljstvu z Nemčijo in Avstrijo ter naglašal, da se italijanska vlada ne izneverila temu prijateljstvu, ker je poročilo miru ter ga tudi angleška in francoska vlada odobravate.

Dalje je minister trdil, da **irredenta** ne zavira prijateljskih razmer med Italijo in Avstrijo. Irredentovske demonstracije dela le zgolj manjšina. Irredentovsko gibanje je le mej zapeljano mladostjo in antimonarhističnimi elementi; to je stvar, s katero se imajo pečati sodnija; vlada bo take pojave z vso odločnostjo zatirala.

Donavska konferenca je končana in vse vlade so neki zadovoljne z izidom, le rumunska ne. Ministerski načelnik je v poslanskej zbornici izjavil, da sicer še ni dobil oficijelno dotične pogodbe, ali te pogodbe nikoli ne prizna.

V **Parizu** se še vedno ponavljajo demonstracije, zato je francoska vlada sklenola, da se imajo za pretili vsi deležniki demonstracij, ako ne bi se na zahtevanje razšli.

Telegram.

Iz Gorice 17. marcija. **Milostljivi goriški nadškof**, **A. Golmajer**, je danes ob štirih umrl; učakal je 86 let. Bil je dober pastir svojeji čedi, naj v miru počiva!

Domače in razne vesti.

Seja mestnega zbora je bila zopet v sredo zvečer. Pred vsem je interpeliral svetovalec **Piccoli** župana zaradi slabega tlaka po mestu. Župan ga zavrne, da naj o tem stavi svoje predloge, kadar bo zopet na dnevnem redu proračun.

Potem je **Mozes Luzzatto** govoril nekoliko gorkih besed v spomin umrlega ravnatelja mestne gimnazije. — O popreju uže sklenjenih 38%, doklade na hišni davek moral je zbor še enkrat glasovati, ker je bil prvi sklep nepravilen. — Sklenolo se je, da se razpiše služba še enega sekundarnega zdravnika za mestno bolnico s plačo gld. 450. — Za reforme v oddelku blaznih mestne bolnice dovoli se gld. 1100. — In za enega zdravnika v tem oddelku 800 gld. letnih. Za plaštranje trga na stari mitnici (šrang) dovoli zbor gld. 1600.

Tržaške novosti. Kneza **Petra Karageorgeviča**, pretendent na srbski prestol, imeli smo te dni med seboj; prišel je iz Cetinja, kjer se je nekda zaročil z črnogorsko knjezovno Zorko in se o t. tukaj odpeljal v Beč. Knez je lep mož, pravi jugoslovanski tipus in je nekda tudi jako izobražen. — Pravijo, da bo ta mož delal velike zmešnjave na Balkanu, česar pa Bog varuj Slovence, kateri so uže tako zadosti tepeni brez takih šib.

V **Četrtak** se je ustrelil v tuk. vojašnici desettik 7. lovskega bataljona, rodomej Slovenec. Pravijo, da ni bilo v glavi vse prav pri tem človeku.

56 letnega **Miha Živca** iz Barkovlj je našla policija bolnega na duhu in telesu ležečega na javni ulici; odvedla ga je v bolnico. — **Ivan Čibej**, 50 letni kamnosek iz Gorice, zlonil si je 14. t. m. nogo v kamnolomu pri Sv. Ivanu, padla mu je na nogo še precej velika skala.

Odlični gostje so denes med nami, eden je izvrstni hrvatski poslanec in govornik, g. Folnegovič. drugi naš istrski drž. poslanec, g. dr. Vitezić; oba o. potujeta jutre v Dalmacijo.

Pastirski list mil. škofa Nep. Glavine izšel je te dni in govori izključivo le o po-

mankanju duhovščine v našej škofiji in o napravi malega semenišča v Trstu. Pravi, da se je v ta namen kupila primerna hiša, z velikim vrtom poleg stolne cerkve Sv. Justa v Trstu, katere je stala 70000 gld.; a da se ni niti nabralo še zadosti denarja, da bi se poplačala kupljena hiša, kde pa je še poprava hiše, pohištvo itd.; obrača se torej mil. škof do vseh dušnih pastirjev, da še pridno nabirajo darove in do vernih, da po mogočosti doprinašajo v tako imenitno, plemenito svrhu.

Končuje svoj pastirski list z besedami: Ustrajno i pouzdano molite Boga, da nas ne zapusti u sadanjih nevoljah; pomagajte po svojih silah da se Svečestvo pomnoži; i Bog, koji je vjeran svojem obećanju, izpunit će, što je po Jeremiji proroku rekao: *Dat ću Vam pastire po svojem srcu, i pasti će vas mudrošću i namkom* (3, 15). Pastirskemu listu je pridejan tudi račun prineskov za utemeljenje škofovskega semenišča do konca leta 1882, iz katerega je razvidno, da je dotični odbor nabral gld. 92.216,97 Družba Sv. Obitelji pa gld. 23.139,70. — Skupaj gld. 114.356,67. Od teh je treba odbiti nedotakljivi fond zapuščen po rajncem velikodušnem škofu Dobrni, katerega le obresti se morejo rabiti, gld. 63.200. — Ostane v porabo gld. 51.156,67.

Pastirski list mil. poreškega škofa, Vekoslava Zornca. Kakor smo objavili našim čitateljem, imel je novi poreški škof četrto nedeljo v postu svoj slovesni vhod v svojo stolico, v Poreč. — Iz Trsta se je odpeljal na vladnem parniku **Pelagos** in spremljali so ga razni tuk. viši oblastniki. Sprejem v Poreču je bil slovesen in presrčen. Pri svojem nastopu je izdal mil. škof lep obširen pastirski list, v katerem priporoča podrejenemu duhovstvu točno izvrševanje svoje teške dolžnosti in naj se vlada po napotku Sv. Mateja, kateri pravi: »Mi smo grad, ki stoji na gori, mi sveča, katere gori na svečnjaku. Naj se torej sveti naša luč pred ljudmi, da bodo videli naša dela in slavili Očeta našega, kateri je v nebesih«. — Tiste, kateri so v službah in dostojanstvih, pa spominja na Sv. Pavla, kateri je pisal »Rimljanom«, da je oblast sluga božja. Ovcem pa priporoča, naj poslušajo svoje pastirje, naj pogostoma prijemljejo sv. sakramente, naj odgojujejo svoje otroke v božjem strahu in jih roti, naj ne ljubijo sveta, ampak naj iščejo pred vsem božjega kraljestva in pravice njegove.

Imenovanje. Deželni namestnik za Primorsko je imenoval koncipista pri deželnem namestništvu, dr. **Benkel** za začasnega c. k. okrajnega komisarja.

Notarijati v Labinu, Čresu in Malem Lošinu so sprenjeni. Prošnje zanje se imajo vlagati okrožnej so. Inji v Rovinji v dobi štirih tednov.

Javna predavanja. Nekateri rodoljubni gospodje so sklenoli, da bodo javno predavali v delalskem podpornem društvu in se dotična, jako interesantna predavanja začne precej po velikej noči. — Izvrstna misel, katere naj bi se vdomačila tudi v Trstu, kakor se je po drugih mestih na Slovenskem.

Porotno sodnija. Kedo se ne spominja še iz leta 1872-93 glasovite(?) firme Spandau & Comp. v Trstu. Koliko gospodov se je dalo oslepariti po tej židovski firmi in žalibože tudi mnogi g. duhovniki. — No, zadela je božja šiba tudi tega švindlarja. — Stal je 14. t. m. pred porotno sodnijo 40 letni Jožef Spandau, kateremu je bilo dokazano, da je prodajal loze na obroke in prejel za nje uže nad 300 gld., akoprem lozov in imel. — Porotniki so spoznali krivega sleparije in sodnija ga je obsodila na 5 let teške ječe. — Ne veruiemo, da so prišle še vse one nezgode na dan, katere je provzročil ta bankir brez denarja, kajti mnogo jih je gotovo sram ovaditi se, da so bili tako nesramno opeharjeni.

15. t. m. je obsodila porotna sodnija 18 letnega Guida Riavitz-a in 21 letnega Artura Hattinger-ja, prvega na 5 let, drugega na 6 let teške ječe, ker sta pokradla po Trstu vse polno denarja in drugih vrednostnih stvari, za gotovo nad 1000 gld.

Onega Andreja Frankoviča iz Lokve na Krasu, ki je hotel zabosti z nožem ravnatelja užitnine, g. Polonija, obsodila je sodnija na 2 leti ostre ječe.

Politijsko. V via S. Francesco so tatovi vlomili v nek magazin; pa niso dobili več, nego 8 gld., nekaj duhana in papirja. — Vkradel je nek tat dve vreči pred neko prodajalnico na lesnem trgu, v kateri je bil ječmen in konjska oprava; policija je našla oboje pri ene prodajalki, kder je neznana tat blago shranol. — Nekej gospi v Via Torrente so vkradli neznani tatovi obleke za 35 gld. iz zaprte sobe, katero so siloma odpri. — Nekej gospi je vkradel potepin na korzu brislet raz roke, vreden 200 gld. — Nekemu zdravniku so vkradli iz sobe zlató uro še zlato verigo. — V Riborgu so pokradli tatovje izpred nekaterih prodajalnic več nove obleke.

Goriške novosti. V **Kobaridu** je žendarm ujel kmeta, ko je hotel oddati izvrstno ponarejen desetak in to prav slučajno. Ta kmet iz Drežence je nekda obstal, da je v Tolminskih gorah več takih ljudi, ki se bavijo z oddajenjem ponarejenih bankovcev in da te bankovec ponareja nek pisar v Tolmincu s pomočjo nalašč v ta namen napravljene tiskalnice, katero mu je napravil nek ključar iz okolice Tolminske. — Ves ta konsorcij so polovili in odpeljali v ječo Goriške dež. sodnije. — Ni privikrat da se sliši iz gor o ponarejevalcih bankovcev. — V **Gorici** so imeli te dni hudo zimo in celó sneg, vsled česar se mnogi tuji pritožujejo čez avstrijski Nizzo. Pa čudo ni, saj je menda tudi v pravi Nizzi te dni bil prav hud mráz. — Francoski generalni konzul v Trstu je nekda dobil od svoje vlada oster ukaz naj natančno nadzoruje vsak korak grofa Chamborda in legitimistov v Gorici, a gotovo je, da je imela francoska vlada uže poprej svoje vohune v Gorici. — To kaže, da se Henrika V. vendar boje prvaki francoske republike. — Te dni je bil tudi vojvoda

Parmski v Gorici pri grofu Chambordu, njegovemu bližnjemu sorodniku. Gorica torej postaja čedalje bolj interesantna. — Zadnje veselica delalskega društva goriškega se je prav dobro obnesla; predsednik, g. Povšč, je prav dobro govoril o otročjih vrtih. — To društvo se prav lepo razvija in namerava še to poletje, 1. julija, blagosloviti svojo zastavo s primerno slavnostjo. — Tudi po Slovencih v Gorici osnovana hranilnica in posojilnica bode v kratkem začela poslovati. — Steklega psa iščejo po goriški okolici, vsled česar je goriški magistrat potrebno učinil, da se ne zgode več nesreče.

Kmetijske stipendije. Goriška kmetijska družba razgláša, da je šest stipendij po 100 gld. za poslušalce poduka za obdelovanje senožet v Škalicu na Češkem razpisanih. Prošnje se imajo vlagati do 1. aprila pri omenjenaj družbi. Učni jezik je nemški.

Gospod Quantschnigg nam piše: »Mit Rücksicht auf die in der Correspondenz der Redaktion des Nr. 19 fures geseuätzten Blattes vom 7. März l. J. gegen mich veröffentlichte Verächtlichung, ersuche ich von der Correspondenz der Redaktion der »Grazer Tagespost« Abendblatt Nr. 69« vom 12. März 1883 öffentlich Notiz zu nehmen. Hochachtungsvoll zeichnet sich Thomas Quantschnigg, Lehrer der Staatsvolksschule für Knaben. Triest am 14. März 1883.«

Nesreče. Iz holandske Frieslandije se poročajo strašne vesti o nesrečah, katere so provzročili viharji zadnje dni. Sedemnajst morskih vozil je nevihta potopila in utonilo je osemdeset do devedeset ljudi. — Poroča se dalje, da so se tudi parniki potopili. — Nič boljše ni bilo na Angleškem; samo na ustji reke Clyde med Glasgowom in Bowlingom se je šest parnikov ponesrečilo. — Trdi se tudi, da se je potopil parnik »Hamburg«, ki je bil na poti iz Hamburga v Zanzibar, i da so utonili vsi ljudje, ki so bili na njem. — V **Havani** pa se je podrló gledališče in 150 ljudi pod razvalinami pokopalo. — Nesreč na svetu ne manjka.

Zdravilo zoper pijanost. Pijanec se spreobrne, kadar se v jamo vrne, tako pravi pregovor, ki ima veliko resnice v sebi. Časi se to vendar tudi na drug način doseže, n. pr. po bolezni, kakaj posebnaj nesreči, ali sramoti, ki se mu v pijanosti pripetí. — Naj tu povemo, kako se je pijanstva odvadil nek trgovec, — kdo i kde — tega ni treba na veliki zvon obešati. Ta trgovec se je vsak večer tako upijal, da sta ga morala dva moža domú ulačiti i na hišna vrata naslanjati, da ga je potem žena z veliko težavo v posteljo spravila. Imel pa je prijatelje, katerim se je snilil, i ker niso mogli pri njem nič opraviti, sklenoli so nekaj posebnega. Nek večer, ko je imel uže devet ščurkov, peljali so ga k brivcu, ki mu je lepo črno brado, na katero je bil zelo ponosen, obril i poleg tega še glavo gladko ostrigel. Tako obritega in ostrizenega so ulekli domov ter ga na spalnico naslonili. Njegova žena, zagledavši golega in plešastega človeka, prestrašila se je, a ko ga je spoznala, spravila ga je v posteljo. — To je pijanca tako osramotilo, da se več tednov ni upal iz hiše in tako se je pijančevanja odvadil.

Učimo se zvestobe od — psa. Dobro je znano, kako zvest je pes svojemu gospodarju i ne manjka ganljivih vzgledov o tem. Naši bralci bodo gotovo radi brali ta le dogodek: V 7. dan decembra lanskega leta je napravil grof Mitrovsky na Moravskem velik lov. Po končanem lovu je manjkalo nekoga gonjača, iskali so ga, a niso ga mogli najti; zato so mislili, da je šel domú. Njegovi domačini pa so mečili, da ga je kdo izmed gospodov kam poslal, kar se je uže večkrat zgodilo, i zato niso bili v skrbéh. Ali ko ga še drugi večer ni bilo domú, začeli so skrbeti ter ga iskati, a niso ga našli. Tretji dan je šel grofov gozdnar v gozd, kder je bil lov in pri tej priliki priskuča nagloma eden njegovih psov k njemu, ozira se vanj, miga z repom, skače v stran ter se vede tako, da je gozdnar takoj opazil, da je pes nekaj posebnega našel. Groz tedaj za psom ter najde v grapi pogrešanega gonjača **mrtvega**. Poklicani zdravnik je izrekel, da mu je srčna žila pošla. — Pri mrtvem gonjaču pa je čepel njegov pes ter ga tudi po smrti ni zapustil. Tri dni je pes čuval svojega gospodarja brez jedi in pijače. A to zvestobo še posebno povzdiguje to le: Zvesta žival je bila psica, ki je imela majhne mladiče domú, in če se pomisli, s koliko ljubeznijo goji psica svoje mladiče in s kolikim hrepenenjem se vrača k njim, ako se oddalji od njih, mora taka zvestoba vsacega ganoti. — Učimo se tedaj zvestobe od psa.

Morje v Saharo. Uže nekočkrat smo poročili, da namerjavajo v veliko afrikanško puščavo morje napeljati. Povedali smo uže, da to sicer ni nemogoče, da pa utegne neugodno vplivati na gorkoto in mráz v Evropi, česar pa absolutno ne trdimo. — Francozi se s to veljavno stvarjo uže več časa kaj marljivo pečajo i ni še davno, kar je prav za to stvar iz raznih odtekov ministerstva sestavljena komisija izrekla, da se ta načrt ne da izvesti, ker bi troški bili strašanski. — A slavnostnani Leseps zasmehuje te komisije modrost ter misli, da vsi ti učenjaki, katerih je 82, o tem prav nič ne vedo, ker so se učili le s zemljevida, prav nič pa ne iz narave. In Leseps utegne več vedeti, nego vseh 82 učenjakov; to trditve opravičujejo uže njegova velikanska dela. Kako so njega smešili ter se mu rogali učenjaki, ko je začel prekop med srednjim in ruščim morjem; trdili so, da je to nemogoče zato,

*) Ta listnica se glasi: »Herr Thomas Quantschnigg, Lehrer der deutschen Volksschule in Triest. Wir bestätigen Ihnen, dass sie weder Verfasser der in der »Tagespost« von 19. Febr. erschienenen Correspondenz aus dem Küstenlande sind, noch mit dem Verfasser dieser Correspondenz in irgend einer Beziehung stehen.«

Čudno, da urednik »Tagespost« tako dobro pozna g. Q. društvene razmere, da more celo potrditi, da g. Q. ni v nobeni zvezi z omenjenim dopisnikom. Ne vemo, ali so res tako —, ali pa nas imajo za tako —.

Uredn.

ker voda v obeh morjih ni enako visoka i da zaradi tega ne bo mogoča vožnja po prekopu; a Leseps se ni oziral na njihovo modrost, ampak to modrost je osramotil. — Leseps se tedaj tem 82 učenjakom roga, in uže je dobil za zgoraj omenjeno velikansko podjetje zadosti pripomočkov. Uže se je napotil z množimi inženirji s Frankoskega v Afriko, da to stvar v roke vzame in precej prične prekop ter nič ne dvomi, da se mu posreči. — Slavni Abd-el-Kader je ves unet za to podjetje ter je Lesepsu dal priporočilna pisma na glavarje onih dežel. — Ako se Lesepsu posreči to podjetje, odkrije se skoraj gotovo tudi Evropi dosejda se popolnoma neznana notranja Afrika. To pa bi bila velikanska pridobitev.

Gospodarske in trgovinske stvari.

Kmetiška pisma.

(Dalje.)

Iz tako vrejenega, na vsak način najekstenzivnejšega gospodarstva, zajemal je vlastnik, to je posestnik, grajski, svoje dohodke tako le: Gotov del dovolj dorastlih prašičev je na spomlad, ali sploh kadar mu je najbolj kazalo, za réjo mlade odprodal, velik del, osobito starejših, pa tudi za lastno réjo, to je za pitanje odločil, ter jih posameznim dvorom, kateri so se z poljedelstvom ukvarjali, dodelil. Od ovac je prodajal volno, in vsako leto tudi gotov del starejših ovac, pitanih kostrunov itd. Od konj so se mladiči v vožnji in ježi uvezljali, ter kolikor se jih ni za domače gospodarstvo potrebovalo, odprodalo. Od govedi so se prodajali le voli, in k večjemu še za réjo prestare krave. Da bi se z govedorejo tudi kaj za mlekarstvo delalo na to ni misliti, kajti krave se niso nikdar molzle, saj niso pa tudi več mleka imele, nego za lastna teleta, in Madjar za maslo in sir tudi ne porajta, masla na Ogerskem v mnogo krajih še dandanes ne poznajo, »solonjo-slanina, špén, huš-mesó«, in pa bór-vino: to mu je hrana, in zares! ne slaba.

Poljedelskih prometnih pridelkov, pred vsem belega žita in turšice, pridelovalo se je na Ogerskem v predoparnej dobi še precej dosti, v primeri z drugimi deželami prav dosti, osobito v Banatu, kjer je bil svet toliko ploden, da ga ni bilo treba gnojiti, da se je torej živinoreja lahko le na vprežno živino omejila, ako se je to storiti hotelo. Kaj dosti se je pridelovalo na Ogerskem od nekdanj tui vina, dobrega finega vina. Ogerska dežela je po vsem tem od nekdanj kmetijske v pravem pomenu besede, in kakor taka tudi jako blagostana, kad uže stari latinski pregovor: »Sine Hungaria non est vita, si est vita, non est ita« do dobrega spriduje.

Oger in osobito Madjar je pa tudi kmetovalec v pravem pomenu besede, on ljubi kmetijstvo, in se vsled tega kakor tak s pravo ljubeznijo in ponosom s tem ukvarja, in manj ko le mogoče, ali najnavadnejše še čisto nič z drugimi podjetji. Da je temu res tako, spriduje nam osobito ogersko plemstvo. Ako gremo na kako ogersko kmetijsko šolo, kakor v Oggerski Starigrad, Keszteli itd. — kmetijskih šol ima Oggersko dosti in dobrih — nahajamo sinove največjih magnatov, kakor so: Esterházy, Pálffy, Zolcsy, Wenckheim itd. vpisane za redne slušatelje, kateri se kakor taki tudi marljivo predavaj in demonstracij vdeležujejo. Kako vse drugače je po drugih deželah, osobito po slovenskih, kde nahajamo sinove našega plemstva? — po vojaških zavodih, kde se celo sinove naših boljših posestnikov povsod drugod, le v kmetijskih šolah ne. Žalostna istina, iz katere majhna ljubezen do domače zemlje, majhna ali še celo izginiteljna zmožnost do njenega umnega obdelovanja, in iz vsega tega pa revščina izvira, ker je napredek nemogoč.

Zašli smo zopet nekoliko predaleč, vrnimo se torej nazaj.

Po pričetku soparne dōbe, po vpeljavi železnice na suhem, in parobrodov na morju in rekah, po splošnem pričetku širjenja soparne sile, pričelo je tudi ogersko kmetijstvo vse drugačno postajati, pričelo se je vedno bolj iz ekstenzivnosti k intenzivnosti nagibati. Na mesto nekdanjih čisto navadnih ovac, vpejlale so se finovolatne merinoške, katerin volna se je od 400 do 800 for. starih sto funtov plačevala. Za te ovce se je morala uže bolj kultivirana paša preskrbovati, posebno pa graditi prostorni in gorki blevi za mrzli zimski in deževni poletinski čas. Se zboljšanjem prometnih zvez — po železnicah in parobrodih — zboljšala, povišala so se prasanja po žitu, in s tem tudi njega cene. Pričelo se je vsled tega vedno več pušče kriti, to je preoravati, ter se žitom obsevat, to tem bolj, ker se je mehanika polotila tudi izdelovanja boljšega kmetijskega orodja, kakor železnih plugov, bran itd. osobito pa kmetijskih strojev, kakor setvenic, žetvenic, kosilnic, mlatilnic, slamoreznic itd.; kar je obdelovanje in pridelovanje, osobito pa hitrejšo spravo pridelkov kaj močno pospešilo in veliko večjo množino prometnega pridelka primogočilo.

(Dalje prihodnjič.)

Tržno poročilo.

Kava. — Dobro menenje, kupčija živahna, cene so z nova nekoliko poskočile. Prodalo se je blizo 7000 vreč Rio gld. 40 do gld. 53.—, 700 vreč Rio lavé gld. 67 do gld. 86, 500 vreč Santos gld. 53 do gld. 62.—, 800 Java gld. 69 do gld. 72.—, 600 metr. stot. Ceylon plant. po gld. 83 do gld. 132.—, 200 fardov Moka gld. 119 do gld. 120. — Poper od gld. 63 do gld. 76.—, sladka škorja gld. 45 do gld. 46.

Sladkor — mirna kupčija, cene skoro nespremenjene. Prodalo se je te dni 7000 metr. stot. sladkorja v vrečah po gld. 29 do gld. 32.

Sadje. — Vsled neugodnih poročil iz pridelovalnih krajev in pomanjkanja blaga, so zadnjič cene skoro vsega sadja poskočile. Pomeranče, limoni gld. 2 do gld. 6.—, rožiči, dobri puljski gld. 9/2, do gld. 10.—, mandlji gld.

74 do gld. 83.—, fige v vencih gld. 20.—, opaša gld. 21 do gld. 22.—, cvebe Cismé gld. 20 do gld. 26.—, Elemé gld. 26 do gld. 33.—, Sultanina gld. 32 do gld. 42. — Olje — srednja kupčija, cene jako trdne. Jedilno gld. 37 do gld. 41.—, namizno gld. 53 do gld. 65. — Riž — malo kupčije, cene mlaheve. Italijanski gld. 15 do gld. 22/2, Rangoon gld. 11 do gld. 12/2. — Petrolje — jako trdno, cene rastoče; denes velja gld. 10/2 in čez. — Domači pridelki. — Fižol vedno tam, brez prasanja, brez prave cene. Plačuje se od gld. 7/2 do gld. 12/2, po kakovosti. Maslo v boljsem obratu; — plačuje se po gld. 88 do gld. 100. — Žito. — Neznatna kupčija. Oggerska pšenica gld. 11 do gld. 11/2, koruza oggerska gld. 7.40 do gld. 7.70. — Les. — Še precejšnja kupčija, cene skoro nespremenjene, štajerske in kranjske deske gld. 66 do gld. 70.—, škurete gld. 40 do gld. 42. deske za Afriko gld. 53 do gld. 55. — Sene — dobro po gld. 1.70 do gld. 2.

Borsno poročilo.

Borsa bila je te dni nekoliko bolj mlahova, kurzi so za malenkost pojenjali, v obče pa stanje zdravo.

Dunajska borsa

dne 16. marcija.

Enotni drž. dolg v bankovcih	78 gld. 25 kr.
Enotni drž. dolg v srebru	78 » 45 »
Zlata renta	97 » 90 »
5% avst. renta	92 » 90 »
Delnice narodne banke	831 » — »
Kreditne delnice	310 » 75 »
London 10 lir sterlin	119 » 75 »
Napoleon	9 » 48 »
C. kr. cekini	5 » 65 »
100 državnih mark	58 » 50 »

Poslano.)

Podgradom dne 12. marcija.

Zalil nas je dopis »Edinosti« dne 28. št. 17. Moža, katerega dopisnik taistega članka Pilat imenuje, ni Pilat, ampak Valenčič. Ta zdaj toliko obrekovani in zasmehovani mož je bil več let vrhovni župan naše županije in pa načelnik cestnega odbora. Ves čas svojega službovanja je bil vedno pošten, delalen, skrben, varčen in miroljuben. Gospodaril je v občno zadovoljnost in ni ga bilo nikdar nobenega prepira mej odborniki, ampak vladala je ističas ljubezen, zaupnost in ednost. Tudi ni bilo treba nikomur, da bi za kak, pri občini zasluženi denar mogel tožbo delati in se po uradnih klatiti, kakor se zdaj mora, ampak vse je bilo v pravem miru plačano in odrajtano. Prav tako je bilo pri cestnem odboru, on je tudi tam se dobrega gospodarja skazal, in vestno svojo službo opravljal. Ko se je pa ene in druge službi odpovedal, položil je natančen račun, iz katerega se je izvidelo, da je lepe stotake prihranil občini in pa cestnej blagajnici. Stari pregovor pravi: »pravica je Bogu in ljudem ljuba«, zaradi tega tudi mi podpisani ne moremo tretji, da bi se ta pošten mož obrekoval, ampak hočemo, kar je resnično, svetu objaviti. »Dopisniku pa le to, da imamo in poznamo leke zoper take boli in da jih bomo rabili, če bo treba. (Deset podpisov).

Gospodu komparetovemu slugi:

»Es ist durchaus falsch, die Toleranz, welche man gegen stumpfe, hirnlose Menschen in der Gesellschaft, die überall von ihnen wimmelt, nothwendig haben muss, auch auf den Gemeinde-Ausschuss übertragen zu wollen. Denn hier sind sie unverschämte Eindringlinge, und hier das Schlechte herabzusetzen, ist Pflicht gegen das Gute: denn, wem nichts für schlecht gilt, dem gilt auch nichts für gut.«

Vira tega citata iz slavnega Nemca ne navajam zato, da se bodete, iskaje ga, baš tako brezuspešno trudili, kakor v vohanju po dopisniku, na katerem se zelo motite.

Štejeva si za dolžnost, da braniva svojega bližnjega poštenje in dobro ime, ker nekdo na dopis iz Barke od dne 25. februarja št. 18. slavnega Edin. od 3. marcija t. l. kritikuje, da obdarjenci od »Svetlega cesarja« za odkodovanje toče, niso imeli na 25 slovesne zahvalne sv. maše, ter dopisnik krivi crkv. ključarje, da sta g. duhovnemu prepovedala sv. mašo, kar pa sama storiti nemoreta in tudi nista, ker v tej zadevi ima vsa občina pravični glas, na koliko svojega duhovna plačajo. Sv. maše ni bilo isti dan, ker so se obdarjenci z g. duhovnim sporazumeli, naj se sv. maša v tem sv. času odloži na kateri praznik po velike nedelji in tako tudi bo. Midva protestujeva očitno laži, kar pravi od gospodarskega sveta (dopisnik) da se je crkvena lastnina vključila pod rodiško crkvo, česar ni storilo dotično crkv. oskrbnistvo, tedaj tudi ni nič zapravilo, ampak še zboljšalo, kar se pokaže, kadar bodo crkv. ljubni od pred. škofijstva potrjeni. Če se je vendar to k ljubni crkv. oskrbnistvu zgodilo, za kar ono ne ve, in je zato v tem oziru nedolžno, naj odgovorja oni, ki je to storil brez svojega prepričanja; iz cerkvenih knjig in izkazov, ako bi to resnica bila, mogel bi vedeti pred. g. župnik v Rodiku, zakar pa tudi ne ve. To je tudi debela laž, da ključarja dobivata vsakikrat po 2 gld. kolikrat prideka k crkv. računom, kar ne sme biti, ker crkv. višja pravica tega ne dopušča.

Za lansko leto 1882 je g. duhovnik trikrat moral dolžnik skupaj klicati, in še le tretji krat je prišlo večje število, da so kaj plačali — (poštenjaki vselej plačajo, njih treba trikrat klicati); ako bi tedaj za vsakikrat starešini dobila po 2 gld., dobil bi vsaki 6 gld., oba 12 gld., kar je zopet laž, le na koncu leta dobi vsak po 2 gld. — 4 gld. Vsled tega nije dovoljnega uzroka, naj starešine premenijo. Dva kmeteka posestnika.

SLOVENC!

Velikonočni prazniki se bližajo!

Podpisani pa je preskrbel v ta namen okusne krače, domače blago, fine tržaške pince, izvrstne gibance (Presnice), fino domačo moko in vse potrebne stvari za praznike ter se priporoča našemu občinstvu, kateremu bo točno in ceno stregel

6—5

Ivan Jajčič,
Balečerski št. 45.

*) Za spise pod tem naslovom je uredništvo le toliko odgovorno, kolikor mu dotični zakon velevala.

LA FILIALE della BANCA UNION TRIESTE

a' occupa di tutte le operazioni di Banca e di Cambio valute.

a) Accetta versamenti in conto corrente:

Abbuonando l'interesse annuo

per Banconote	per Napoleoni
3% con preavviso di 5 gior.	3% con preavviso di 20 gior.
4% » » » 12 »	4% » » » 40 »
5% » » » 20 »	5% » » » 3 mesi
6% » » » 30 »	6% » » » 6 mesi

Godranno dell'interesse aumentato le lettere in circolazione con 5 giorni di preavviso dal 6 novembre a. e. quelle con 12 giorni dal 13 giorni e quelle con 24 giorni dal 25 novembre a. e.

IN BANCO GIRO

abbuonando il 3% interesse annuo sino qualunque somma; prelevazioni sino a fiorini 20 000 a vista verso chèque; importi maggiori preavviso avanti la Borsa.

— Conferma dei versamenti in apposito libretto.

Conteggia per tutti i versamenti fatti a qualsiasi ora d'ufficio la valuta del medesimo giorno.

Assume per propri corentisti l'incasso di Cambiale per Trieste, Vienna e Budapest, rilascia loro assegni per queste ultime piazze, ed accorda loro la facoltà di domiciliare effetti presso la sua cassa franco d'ogni spesa per essi.

b) S'incarica dell'acquisto e della vendita di effetti pubblici, valute e divise, nonché dell'incasso d'assegni, cambiali e coupons, verso 1/2% di provvigione.

c) accorda ai suoi committenti la facoltà di depositare effetti di qualsiasi specie e ne cura gratis l'incasso dei coupons alla scadenza.

La Filiale della Banca Union

(Sezione Mercè) s'incarica dell'acquisto e della vendita di merci in commissione, accorda sovvenzioni ed apre crediti sopra mercanzie ad essa consegnate, oppure polizze di carico o Warrants.

Neprevarljivo!

Znesek dobi vsak precej nazaj, pri katerem nema uspeha moj sigurno delajoč

Roborantium

(sredstvo za rast brade). Prav tako sigurno dela proti pleševosti in izpadanju las. Uspeh garantiran, ako se večkrat rabi. Odposlila se v originalnih steklenicah po f. 1. 50 in steklenicah za poskušnjo po f. 1.— po V Trstu pri Pavlu Rocca. J. Grolsch v Brnu (Brünn.) Nebena prevara! 10-7

Suhe gobe!

Ako ima kedo na prodaj lepo posušenih, ne piškavih gob, naj pošlje uzore, naj naznani koliko jih ima in po kaki cenijih da, pod sledečem naslovom.

Upravništvo »Edinosti«
za A. B. v Trstu.

Suhe gobe!

C. k. privilegirano društvo Riunione Adriatica di Sicurtà

v Trstu.

Zavaruje proti požarom, provozu po suhem, rekah in morju, proti toči, na življenje v vseh kombinacijah.

Glavnica in rezerva društva dne 31. decembra 1881:

Glavnica društva	gld. 3.800.000.—
reservni fond od dobičkov	625.927.02
» » za pokritje premikanja	» » » »
vrednosti efektov	161.500.—
Premijna rezerva vsih oddelkov	6.638.505.—
Rezerva za škodo	284.591.—

V portfelju:

Premije, ki se imajo potirjati v prihodnjih letih	13.206.696.47

Skupni znesek vsih škod plačanih od l. 1888 do 1881 gld. 103.255.007.57

Urad ravnateljstva

Via Valdirivo, št. 2 (v lastnej hiši). 24—18

Ustanovljeno 1787.

Albert Samassa

c. kr. dvorni zvonar

fabrikant stroev in gasilnega oroda
v Ljubljani.

Ubrani zvonovi z upravo.

Vsake sorte gasilnice izvrstne sestave za občine, za gasilna društva v mestih in na kmetih. Hidrofori, vozovi za vodo, vrtno škropilnice kakor drugo orodje in pripomočki zoper požare. Crkveni svečniki in druge priprave z brona.

Sesalke in orodje za vodovode.

Sesalke za vodnjake, za vinske in pivne sode in kadij, za drozganje, za gnojnice, za podzemeljske namene, za ročna in strojna delu. Dalje: kovinsko blago, cevi iz litega in kovanega železa s priteklino, mehovi iz konopnine in gumija itd. — po najnižjih cenah.

Občine in gasilna društva plačujejo lahko na obroke. (12—3)

23 svetinj.

Razstava 1873 Beč zlata kolajna,
1875 Novica zlata kolajna,
1876 Srebrna zlata kolajna,
1876 Srebrna zlata kolajna,
1876 Srebrna zlata kolajna,
1877 Theresienstadt zlata kolajna.

OBJAVA.

Razstava 1877 Praga državna nagrada,
1877 Lina zlata kolajna,
1878 Paris zlata kolajna,
1878 St. Louis zlata kolajna,
1878 Bistrița zlata kolajna,
1882 Trst zlata kolajna.

Prvo Sremsko vinarsko delniško društvo v Iloku

pooblastilo je podpisane za prodajo vina in slivovke odlikovanih na raznih svetovnih razstavah, kakor zgoraj. Kdor želi vzeti na veliko, naj se obrne na podpisane, a na malo (v botiljah), v trgovino Ant. Paparotti via S. Antonio 4.

3-2

Gj. Vučković.

Srečke loterije tržaške razstave,

katere so bile izžrebane in so dobile kako dobitko, se morejo predložiti proti pobutnici vsak dan od 12. ure popoldne do 3. ure popoldne v borsnem poslopiju (v polustropju), da se tam verificirajo. Verifikacija izvrši se v treh dneh po predložitvi srečke in se potem izroči tudi dotični dobitok.

Dobitki ali pa denar (za glavne tri dobitke) izroče se najdalje 3 dni po vročbi dotične srečke. Ako dobitnik to zahteva, mu pošlje podpisani odbor dobitke na dom, v katerem slučaju pa mora dotični plačati vse troške za zavijanje, zaboje itd.

Trst, 26. februarja 1883.

3-3

Izvrševalni odbor tržaške razstave.

Brez te varstvene znamke, postavno zavarovane, ima se to zdravilo smatrati kot ponarejeno.

Cvet zoper trganje,

po dr. Maliču.

je odločno najboljšo zdravilo zoper protin ter reumatizem, trganje po udih, bolečine v križi ter živcih, otekline, strpnele ude in kite itd., malo časa če se rabi, pa mine popolnem trganje, kar dokazuje obilno zahval. Zahteva naj se samo »cvetu zoper trganje po dr. Maliču« z vraten stoječim znamenjem; 1 steklenica 50 kr.

(Varstvena znamka).

Planinski zeliščni sirop kranjski,

izboren zoper kašelj, hripavost, vratobol, prane in pljučne bolečine; 1 stekl. 56 kr. Koristnejši nego val v trgovini se nahajajoči soki in siropi.

Pomuhljevo (Dorsch) jetrno olje,

najboljše vrste, izborno zoper bramore, pljučnico, kožne izpuške in bezgavne otekline. 1 stekl. 60 kr.

Anaterinska ustna voda,

najboljše za ohranjanje zob ter zobnega mesa in tako odpravi smradljivo sapo iz ust. 1 steklenica 40 kr.

Križistilne kroglice, c. kr. priv.,

ne sme bi se v nijednem gospodinjstvu pogrešati in so se uže tisučkrat sijajno osvedočile pri zabasanji človeškega telesa, glavobolu, otrpnenih udih, skaznem žolodu, jetrnih in obistnih boleznih, v škatljah 21 kr.; jeden zavoje s 6 škatljami 1 gld. 5 kr. Razpošiljava se le jeden zavoje. 20-7

Naročila iz dežele izvrše se takoj

v lekarni pri „samorogu“

Jul. pl. Trnkóczy-ja

na mesnem trgu v Ljubljani.

Javna zahvala.

Spodaj podpisani izrekamo v imenu vse občine svojo najtoplejšo zahvalo slavne zavarovalne banki, »Riunione Adriatica di Sicurtà« v Trstu, za darovanih 40 gld. v naravo občinskih brizgalnic.

V Kropi dne 14. marca.

V. Kilnar, župan
V. Schuller,Karl Pibrouz,
Anton Smilik.

Tinctura Chinae & Rhei comp. vulgo

Marija pomagaj želodečne kapljice

katere napravi

Gabriel Piccoli

lekar »pri angelji« v Ljubljani, Dunajska cesta

To zdravilo napravljeno iz najboljših zelišč, katerih mnoga rastejo v okolici znane romarske cerkve Matere Božje na Brezji na Gorinskem, ima čudovito moč v sebi.

Omenjano zdravilo služi v pomoč, ako kdo nima dobrega želodca, ako ima slabo sapo, ako ga napenja, ako se mu peha in ga vije, proti želodečnemu prehlajenju, zlatenici, ako se komu hoče vzdigati, ako boli koga glava (če to ne izvira iz želodca), proti zgagi, ako se dela komu kamen in nabira sluz, proti želodečnemu krču in zaprtju, ako je želodec pokvarjen z jedjo in pljajo, proti glitiam, proti boleznim na vranici, jetrih in proti zlati žili, in v različnih mrzlicah. Cena 1 steklenice 20 kr.

Francova esenca, ki jo izdeluje G. Piccoli, lekar »pri angelji« v Ljubljani, na Dunajski cesti, je narejena iz rož, je pomagala že tisočim ljudem, kakor je razvidno iz zahvalnih pisem, ki jih izdelovalec dobiva. Ta esenca ozdravi bolezn v želodcu in trebuhu, krč, božjast, trebušno in premenjavno mrzlico, zabasanje, hemoroidje, zlatenico itd., ki so vse nevarne, če se v pravem času ne ozdravijo. 1 steklenica 10 kr.

Antirreumatis, pripravil G. Piccoli, lekar »pri angelji« v Ljubljani, na Dunajski cesti. Najboljše zdravilo proti prehlajenju, kostobolji, hromoti delavnih čutnic, bolečinam v križi in v prsih, prehladnim bolečinam v glavi in v zobeh. Cena 1 steklenica 40 kr.

Najboljše in najvplivnejše pravo norveško pomuhljevo jetrno olje proti mrmorici, rhabitisi, pljučnici, kašlju itd., v steklenicah 60 kr., 10 steklenic 5 gld., z železnim jodirjem združeno (posebno vplivno pri malokrvnih in kjer treba čisteno krvi) v steklenicah 1 gld., 10 steklenic 8 gld. Vsa naročila gredé v lekarno Piccoli »pri Angelu«, Ljubljana, dunajska cesta, velika zaloga najboljših alopaticnih in homeopaticnih zdravil, zdravilstvenih posebnosti, rudniških vod, dišav. (24-23)

Portlandski in Romanski Cement

najboljše vrste i pozmernih cenah
renomirane tovarne v Trbovljah (TriPail).

Zastop in zaloga pri

SCHNABL & C.

Via di Carintia 17.

12-6

Zaloga cevi, poljedelskih strojev, sesalk (pump) mašinsko olje, jermene itd.

Čudodelni plašter (cerot).

Ozdravi temeljito vsako rano, bodisi še tako zastarana in kronična in tudi take, ki so se uže spremenile v raka, ustavi še tako močan glavobol, vse bolečine živcev in revmatizma v zgloboh, čudodelno pomaga v bolečinah materninskih i. t. d. 50 letna skušnja z izvrstnim uspehom, kakor razvidno po številnih pričelah, katere se morejo pokazati vsakemu — dobiva se le v lekarni

(10-7)

Rovin, Corso št. 47.

Nagla in gotova pomoč za želodčne bolezni i njih nastopke.

Ohranitev zdravja

je odvisna zgolj od ohranitve in pospeševanja dobrega prebavljanja, kar ta je glavni pogoj zdravja in telesnega in dušnega dobrega čutenja. Najbolj potrjeno domače ZDRAVILLO, prebavljanje vrediti, doseči prierno mešanje krvi, odpraviti pokvarjeno i nezdravo krvno delo, to je uže več let spleh znani in priljubljeni

dr. rosa življenski balzam.

Napravljen iz najboljših, zdravilsko najkrepkejših zdravilskih zelišč, potrjen je posebno kakor gotova pomoč pri vseh slabostih prebavljanja, posebno pri presedanju, po kislem dišečem riganju, napenjanju, bluvanju, pri bolečinah v telesu in želodcu, želodečnem krču, prenasajanju želodca z jedmi, zasliženju, krvnem navalu, hemoroidah. Ženskimi boleznimi, boleznimi v črevih, hipohondriji in melanholiji (valed slabega prebavljanja); on oživlja vso delatnost prebavljanja, dela zdrave in čiste kri in bolno telo dobiva zopet poprejšno moč in zdravje. Valed te izvrstne moči je postal gotovo in potrjeno ljudsko domače zdravilo ter se spleh razširil.

1 steklenica 50 kr., dvojna steklenica 1 gld.

Na tisoče pohvalnih pisem lahko vsak pregleda. Pošilja se na frankirana pisma proti povzetju zneska na vse strani.

Vaše blagorodje!

Daljša sem bolehal na želodečnem kataru, združenim s najhujšo mrzlico, in navzlic vankovrtnih lekarnih zdravil sem tako opešal, da nisem mogel več hoditi. Če tudi neman zaupanja do »rosovih« življenskih sredstev, vendar sem si dal prinesiti od Vas napravljani dr. Rosa življenski balzam ter ga ugal po predpisu. Po osem dneh sem uže dobil alast do jedi, in po povzljaji starih velikih »steklenic«, bil sem popolnoma ozdravljen. Vsi ljudje, ki me poznajo, čudijo se sedaj mojemu zdravemu obrazu. Spoznavam tedaj za prijeto dolžnost. Vašemu krepkemu »ravilu« dati najboljšo pohvalo in priporočiti onim, ki imajo enake bolezni, to vrio dobro zdravilo. Ne branim Vam, porabiti teh vret za saupanje, vendar naj se zgodi brez mojega podpisu. Ker mi je ta lek tako koristen, zato prosim, pošljite mi še 16 steklenic proti povzetju. Podpisjem se z vsem spoštovanjem.

J. W. c. k. nadporočnik v 8. poljnem polku lovskem v Sibirju (Hermannstadt).

Gospod B. Fragner v Pragi!

Hvaležnosti navdan spoznam za svojo najsvetjšo dolžnost, Vam naznaniti, da se je dr. Rosa-ov zdravilni balzam, katerega ste mi poslali pri mojem sedem letnjem hudej bolezni na čutnicah in slabem prebavljanju prav posebno dobro obnesel, tako da sem uže popolnoma zdrav. — Uže celo leto nisem mogel opraviti svojega poklica opravljati, 6 mesecev bil sem v dunajski bolnišnici. — pa vse ni nič pomagalo, samo to čez vse dobro zdravilo me je rešilo mojega hudega in nestrpilnega trpenja. Zatoj sprejmite moje najgorkeje zahvale in prosim mi še 2 steklenici dr. Rosa-ovega življenskega balzama poslati.

St. Egid am Neuwald (v nižje Avstr.)

Cajetan Strohmayr l. r.

Prespoštovani Gospod!

8 kvalečnim priznavanjem Vam naznanjam, da mi je Vaš dr. Rosa življenski balzam v mojem 8 mesecev trajajočjem bolezni, to je klanje v levih prsih, ki je bilo združenju s hudim napenjanjem in želodečnim krčem, popolnoma pomagal. Od tistega časa, kar rabim to zdravilo, popolnoma sem zdrav in se dobro čutim, kar pri vsej zdravniški pomoči nisem mogel doseči. Sprejmite tedaj, blagorodni Gospod, moje rečno zahvalo, in priporočam to zdravilo vsem onim, ki imajo enake bolezni.

Trnéný Újezd.

Josip Tyrl, sodar.

Svarjenje!

Da se izogne neželjenim napakam, zato prosim vse p. n. g. naročnike, naj povsodi izrečno dr. Rosa življenski balzam iz lekarn B. Fragner-ja v Pragi zahtevajo, kajti opazil sem, da so naročniki na več krajih dobili neuspešno zmes, ako so zahtevali samo življenski balzam, in ne izrečno dr. Rosovega življenskega balzama.

Pravi dr. Rosov življenski balzam

dobi se samo v glavni zalogi izdelalca B. Fragner-ja, lekarna »k črnemu orlu« v Pragi, Ekele der Spornergasse Nr. 205-3.

V Trstu: P. Prendini, G. Foraboschi, Jak. Serravallo in Ed. von Leitenburg, lekarničarji.

V Gorici: G. Cristofaletti, lekarničar; G. R. Pantoni, lekarničar; R. Kürner, lekarn čar; V Ogelji: Damaso d'Elia.

V Zagrebu: G. Arasin, lekarničar.

Vse lekarnice in uže trgovine s materialnim blagom v Avstro-Ogerski imajo zalogo tega življenskega balzama.

Tam se tudi dobi:

Pražko domače mazilo

zoper bule, rane in vnetje vsake vrste.

Ako se ženam prsa vnamejo, ali strdijo, pri belah vsake vrste, pri turih, gnojnih tokih, pri črvi v prsi in pri nohtanj, pri zlezah, oteklinah, pri izmaščenju, pri moraki (mrvi) kosti zoper revmatične otekline in putiko, zoper kronično vnetje v kolenih, rokah, v ledji če si kdo nogo spahne, zoper turja česna in potne noge, pri razkopanih rokah, zoper lišaje, zoper otekline po pikih mrčesov, zoper tekoče rane, odprte noge, zoper raka in vneto kožo ni boljšega zdravila, ko to mazilo.

Zaprte bule in otekline se hitro ozdravijo: ker pa ven teče, potegne mazilo v kratkem vse gnojno na-se, in rano ozdravi. — To mazilo je zato tako dobro, ker hitro pomaga in ker se po njem rana prej ne zacet dokler ni uže dolga gnojica ven potegnena. Tudi zabrani rasti divjega mesa in obvaruje pred snetom (črtni prasadom); tudi bolečino to hladilno mazilo pospeši. — Odprte in tekoče rane se morajo z mlačno vodo umiti potem se le se mazilo nanje prilepiti.

15-1

Skatljice se dobode po 25 in 35 kr.

Balzam za uho.

Skušeno in po mnogih poskusih kot najzanejalnejše sredstvo snano, odstrani naglušnost in po njem se dobi tudi popolno uže zgubljeni sluh. 1 sklenica 1 gld. a. v.

50 premij

Diplom za zasluge mejnarodne zdravstvene razstave v Londonu 1881 za zdravstvene tvarine in aparate za pospeševanje zdravja.

PODPISI:

Nje veličanstvo, angleška kraljica Viktorija. — Njegova kr. visokost vojvoda Edinburški

Spencer, razstavi načelnik. — Joh. Erie Erichsen, odseka načelnik. — Mark H. Judge, tajnik.

Ozdravljanje katara, kašlja, hripavosti, prsnih in želodečnih bolezni, pomanjkanja krvi

pri slabotnem životu in prebavljanju, kakor krepilo pri vseh okrevajočih po vsakej bolezni vedno z gotovim uspehom rabljen.

Ivana Hoffa sladni izleček zdravstvenega piva, Ivana Hoffa koncentrirani sladni izleček, Ivana Hoffa sladna čokolada, Ivana Hoffa prsni sladni izlečni bonboni.

Vsakdanja pohvalna pisma priznavajo njih zdravilno moč.

Javna pohvalna pisma!

Prosim Vaše blagorodje, pošljite mi zopet 28 stekle ilc vašega izvatnega Ivana Hoffovega sladnega zlečka-zdravstvenega piva in 5 moženj Iv. Hoffa prsnih sladnih bonbonov v plavem papirju proti povzetju. — Ob enem Vam poročam, da sem uže 5 let trpel valed pljučnega katara in pozneje skoraj eno leto valed bljuvanja krvi na zgagi in zgačkanju v sapniku; kar pa rabim pivo iz sladnega izlečka, čutim zdatno boljšanje in upam, da se pri daljšej rabi popolnoma ozdravim. Sicer če bom le tako zdrav, kakor se čutim zdaj, uže sem popolnoma zadovoljen z Vašim Ivana Hoffa pivom iz sladnega izlečka. Z največjim spoštovanjem Vam vedno udani.

Edvard Kellman, merski nadzornik.

V Mariboru, 27. novembra 1882.

Glavne zaloge: v Trstu: Fran Prinz, via Acquedotto, Jakob Seravalle lekarničar via Cavana, Dom. Costa; v Gorici: G. Cristofaletti c. k. dvorni lekarničar; Pulj: Monay Dellocata. V Ljubljani: P. Lasek H. L. Wenzel. V Mariboru: P. Holasek. Svarilo pred ponarejanjem. Naj se zahtevajo le pristni Hoffovi sladni preparati. (Varstvena marka, doprsna podoba iznajdenika.

12-12

Hoffovi pristni bonboni iz sladnega izlečka le v plavih zavojih.